

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Andra Kammaren. N:o 41.

Onsdagen den 11 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande maj.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de i statsutskottets memorial n:o 61 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, samt denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställdes nu sådana omröstningar enligt nedanintagna voteringspropositioner i följande ordning, nemligen:

*Gemensamma
omröstningar.*

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 1).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, höjer anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar, nu 1,322,300 kronor, med 177,700 kronor till 1,500,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställen, beslutit höja anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarcorps' vapenöfningar, 1,322,300 kronor, med 77,700 kronor till 1,400,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel afagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 72 Ja och 151 Nej.

Andra Kammarens Prot. 1892. N:o 41.

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 120 Ja och 19 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens röster eller 72 Ja och 151 Nej, sammanräkningen visar 192 Ja och 170 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 2).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, för beredande af ökade tillgångar till anskaffande af förbrukningsammunition till det nya geväret m. m. höjer anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement med 200,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, beslutit att, för beredande af ökade tillgångar till anskaffande af förbrukningsammunition till det nya geväret m. m., höja anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement med 100,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren in-gått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 58 Ja och 165 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 117 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 58 Ja och 165 Nej.

sammanräkningen visar 175 Ja och 186 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 3).

Den, som vill, att Riksdagen, enligt Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, med godkännande af förslaget, att sammanlagda inqvarterings- och servisersättningen till underofficerare med vederlikar, som för närvarande äro berättigade till dylik ersättning, må, utan ändring af servisersättningens nuvarande belopp, bestämmas att från och med innevarande års början utgå till underofficerare med vederlikar vid i Stockholm förlagda, ej till Stockholms garnison hörande regementen och corpser med 200 kronor, till dylika tjänstemän vid i Göteborg garnisonerade regementen och corpser med 190 kronor 50 öre och till öfriga till inqvarteringsersättning berättigade underofficerare och vederlikar med 96 kronor, höjer anslaget till inqvarteringskostnader, nu 113,000 kronor, med 20,000 kronor till 133,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställen, beslutit, att, med godkännande af förslaget, att sammanlagda inqvarterings- och servisersättningen till underofficerare med vederlikar, som för närvarande äro berättigade till dylik ersättning, må, utan ändring i servisersättningens nuvarande belopp, bestämmas att från och med innevarande års början utgå till underofficerare med vederlikar vid i Göteborg garnisonerade regementen och corpser med 140 kronor och till öfriga utom Stockholm och Göteborg förlagda, till inqvarteringsersättning berättigade underofficerare och vederlikar med 70 kronor, för år 1893 höja anslaget till inqvarteringskostnader, nu 113,000 kronor, med 10,000 kronor till 123,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 90 Ja och 133 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 117 Ja och 22 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 90 Ja och 133 Nej,

sammanräkningen visar 207 Ja och 155 Nej;

*Gemensamma
omröstningar.*
(Forts.)

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 4).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för fortsättande af befästningsarbetena vid Karlsborgs hufvudfästning och på Vaberget äfvensom till anskaffning af pansarlavetter till de för befästningarna å sistnämnda plats erforderliga kanoner på extra stat för år 1893 anvisar 200,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt statsutskottets hemställan, till fortsättande af befästningsarbetena vid Karlsborgs hufvudfästning och å Vaberget, på extra stat för år 1893 anvisat ett belopp af 150,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedelne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 126 Ja och 97 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 123 Ja och 16 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller 126 Ja och 97 Nej,
sammanräkningen visar 249 Ja och 113 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 5).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, för expropriation af mark och öfriga för uppförande

af ett permanent fäste i trakten af Tingstäde å Gotland nödiga förberedande arbeten på extra stat för år 1893 beviljar ett belopp af 100,000 kronor, röstar

*Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har, enligt utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 69 Ja och 155 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 83 Ja och 53 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller..... 69 Ja och 155 Nej,

sammanräkningen visar 152 Ja och 208 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 61, punkt. 6).

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten på extra stat för år 1893 anvisar ett belopp af 90,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten på extra stat för år 1893 anvisat ett belopp af 75,000 kronor.

Gemensamma
omröstningar.
(Forts.)

Sedan voteringsседlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsседlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 52 Ja och 171 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 103 Ja och 34 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens
röster eller 52 Ja och 171 Nej,
sammanräkningen visar 155 Ja och 205 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Efter föredragning af herr *J. Johnssons* i Bollnäs i gårdagens sammanträde aflemnade motion, n:o 199, hänvisades densamma till behandling af statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången lagutskottets utlåtande n:o 51.

§ 5.

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående sparbanker m. m.

Sedan en af Kongl. Maj:t tillsatt komité för utarbetande af förslag till förändrad lagstiftning för sparbanker m. m. den 27 sistlidne oktober afgifvit, jemte betänkande i ämnet, förslag till lag angående sparbanker samt lag angående tillsyn å vissa bolag, hvilka idka penningarörelse med sådan inlåning, som sparbank bedrifver, samt berörda författningsförslag, deröfver öfverståhållare-embetet och samtliga länsstyrelser afgifvit infordrade underdåniga utlåtanden, blifvit af högsta domstolen granskade och i anledning af dervid framställda anmärkningar i vissa delar undergått omarbetning, så hade Kongl. Maj:t uti en den 11 nästlidne mars aflåten, till lagutskottet öfverlemnad proposition, n:o 49, under åberopande af bifogadt, i statsrådet och högsta domstolen fördrt protokoll, jemlikt 87 § regeringsformen föreslagit Riksdagen att antaga förslag till

1:o lag angående sparbanker, samt

2:o lag angående tillsyn å vissa s. k. folkbanker och med folkbanker jemförliga penningeinrättningar.

Beträffande till en början det framlagda förslaget till lag angående sparbanker, hemstälde utskottet:

att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, ville för sin del antaga ett inom utskottet uppgjort förslag till lag i ämnet.

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

I fråga om sättet för föredragningen af detta ärende hemstälde herr talmannen, att de särskilda paragraferna i utskottets förslag måtte få föredragas hvar efter annan samt derefter ingressen och rubriken, men att redan vid föredragningen af § 1 öfverläggningen måtte få omfatta lagförslaget i dess helhet.

Denna hemställan bifölls; i följd hvaraf nu föredrogs § 1, så lydande:

Med sparbank förstås i denna lag penningeinträttning, som, utan rättighet för dess stiftare eller desses rättsinnehafvare att tillgodonjuta andel i den vinst, som å rörelsen kan uppkomma, har till ändamål att af allmänheten till förräntande mottaga penningar och genom räntans läggande till hufvudstolen dem ytterligare förkofra samt medlen i mån af uppsägning återbetala.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Falk: Herr talman! Det är mig icke obekant, att bland de ledamöter utaf denna kammare, som särskildt intressera sig för den föreliggande frågan, det gifves två partier med alldeles motsatt uppfattning. Det ena partiet önskar helt och hållet förkasta lagen. Det andra partiet deremot anser lagförslaget vara af den beskaffenhet, att det bör alldeles oförändradt af kammaren antagas. Att jag under sådana förhållanden vågar framkomma med en mening, som ligger emellan de nu nämnda ytterligheterna, dertill har jag anledning i den några och tjugu års verksamhet, jag utöfvat inom en af de större sparbankerna inom riket och den erfarenhet, jag derunder förvärfvat.

Jag kan fatta, att de finnas, som vilja helt och hållet slopa det föreliggande lagförslaget. Jag kan fatta det, därför att de kunna åberopa sig på den långa tid af ända till 50 år, som förfliöt närmast efter det sparbanker började inrättas i Sverige innan något slags lagstiftning för dem infördes. De kunna åberopa sig derpå, att denna verksamhet *utan* lagstiftning visade sig synnerligen tillfredsställande samt att — hvilket icke heller torde förbises — förvaltningen skett i allmänhet utan ersättning till dem, som dermed haft bestyr. Hvad den andra gruppen beträffar, eller dem, som vilja att vi skola antaga lagförslaget sådant det föreligger, utan förändringar, har jag litet svårare att fatta, hvilka skäl de kunna framhålla för *sin* åsigt, ty intet menskligt är ju fullkomligt och man kan våga ifrågasätta, huru vida icke detta är tillämpligt äfven på nu föreliggande förslag, huru väl utarbetadt det än må vara.

De nu gällande lagbestämmelserna i detta ämne utgöras, såsom vi veta utaf kongl. förordningen af den 1 oktober 1875, som endast innehåller 12 paragrafer, utaf hvilka § 7 är ändrad genom kongl. kungörelsen af den 31 december 1889, samt vidare lagen af den 5 september 1890, som innefattar ett tillägg till den förstnämnda för-

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

ordningen. Denna lagstiftning har emellertid visat sig otillräcklig, särskildt i ett fall, nemligen i afseende på kontrollen, hvilken kontroll under senare åren inträffade handlingar visat vara af stort behof påkallad. Konungens befallningshafvande har, såsom jag förmenar, med allt skal framför någon central myndighet blifvit utsedd att utföra denna kontroll; men lagen lägger icke i Konungens befallningshafvandes hand någon magt, hvarigenom denna kontroll kan bli effektiv. Konungens befallningshafvande skall visserligen en gång om året granska hvarje inom dess län befintlig sparbanks verksamhet, men om vid denna granskning något fel upptäckes, som behöfver rättas, så ligger det för närvarande icke i Konungens befallningshafvandes magt att åstadkomma någon rättelse derutinnan. Den enda åtgärd, som Konungens befallningshafvande kan vidtaga, är nemligen af den beskaffenhet, att den icke kommer till användning annat än i yttersta nödfall. Följden har också blifvit den, att de gifna föreskrifterna i många fall af vederbörande lemnas utan afseende.

För att t. ex. kunna verkställa granskningen är det ju nödvändigt, att sparbankens in- och utlåning finnes sammanford i en räkenskap, så beskaffad, att den tydligt visar ställningen, men detta är långt ifrån förhållandet i alla sparbanker. Det gifves till och med exempel på, att den af Konungens befallningshafvande utsedde revisorn behöft flera dagar för att af de föreliggande siffrorna uppgöra en så öferskådlig tablå, att han deraf kunnat bilda sig ett omdöme om sparbankens ställning. Sedan detta blifvit gjordt, har han lemnat räkenskapsföraren anvisning, huru det skulle tillgå vid bokföringen för att få en dylik klar öfersigt. Resultatet af allt detta har emellertid blifvit det, att, när revisorn nästa år återkommit, har han funnit de s. k. räkenskaperna i samma bedröfliga skick som förra gången. Äfven de enklaste åtgärder, Konungens befallningshafvandes ombud i dylika fall begärt, ha helt enkelt af vederbörande besvarats med "det bry vi oss icke om". Det är icke alldeles sällsynt, att kassaräkenskapen förekommer på lösa lappar. Den enda af mig nyss antydda effektiva åtgärd, Konungens befallningshafvande kan vidtaga, är den, att, när det visar sig att sparbanks tillgångar lemna en behållning af endast 95 % af bankens skuld till insättarne, då ingripa och förbjuda sparbankens verksamhet. Men det ligger i sakens natur, att för det första en sådan kraftig åtgärd icke kan på lösa grunder företagas, och för det andra torde det vara omöjligt att bedöma, när rätta tiden är inne, så att, när Konungens befallningshafvande ingriper, ställningen i de flesta fall är betydligt mycket sämre, än beräknats.

Genom förevarande lagförslag har Konungens befallningshafvande tilldelats rättigheten att dels förelägga vite vid meddelandet af föreskrifter eller förbud och dels vid svärare öfverträdelser af lagen eller reglementet, hvilka icke blifva inom förelagd tid rättade, bestämma, att sparbankens verksamhet skall upphöra. Härigenom synes mig ifrågavarande mycket behöfliga kontroll bli effektiv, liksom ock de föreslagna bestämmelserna rörande de räkenskaps-

böcker, hvarje sparbank skall föra, måste i väsentlig mån underlätta kontrollen.

På grund af bristande föreskrifter eller förbud i nu gällande lag har en del sparbanker genom vexeldiskontering och kassakreditiv-rörelse gått utom ramen för den verksamhet, som med sparbanker är afsedd, och kommit in på ett område, som endast lämpar sig för verkliga banker och bankirer. Genom den i lagförslaget intagna bestämmelsen, att sparbanks medel icke må utlånas mot annat fordringsbevis än skuldebref, har en dylik utvidgad verksamhet blifvit sparbankerna förbjuden.

Till de i förslaget intagna bestämmelser, som synes mig vara af största behof påkallade, hör äfven det stadgandet, att af sparbanks tillgångar skall ett belopp, motsvarande minst 10 % af insättarnes tillgodohafvande, redovisas i lätt realiserbara papper, d. v. s. första klassens obligationer och bankdepositionsbevis.

Om lagförslaget nya bestämmelser rörande antalet stiftare, grundfond, fixering af de s. k. hufvudmännens antal och reglering af deras befogenhet kunde visserligen en del vara att säga, men då dessa bestämmelser efter mitt förmenande äro af jembforelsevis mindre vigt, vill jag icke dermed upptaga kammarens tid.

Såsom allmänt omdöme om förslaget torde kunna uttalas den mening, att det blifvit med synnerlig omsorg utarbetadt och granskadt och därför i sina hufvuddrag motsvarar behovet. Men i vissa fall nödgas jag framställa några väsentliga anmärkningar.

Det torde vara själfklart, att en lag, som skall ega tillämpning på institutioner af så olika omfattning, som sparbankerna sins emellan ega, icke bör upptaga detaljbestämmelser, hvilka äro af beskaffenhet att ställa sig väsentligen olika allt efter de respektive sparbankernas storlek och verksamhetsområde. Man får icke glömma, att denna lag skall tillämpas så väl på Stockholms stads sparbank med 95,000 insättare och fonder, som uppgå till nära 26,000,000 kr., som på Atlingbo pastorats sparbank på Gotland, med 47 insättare och fonder, som icke nämnvärdt öfverstiga 6,000 kronor, jemte alla de 375 sparbanker, hvilka ligga mellan dessa båda ytterligheter. Är det antagligt, att lagens detaljbestämmelser rörande s. k. motbok och alla dermed sammanhängande förhållanden ens kunna så affattas, att de motsvara behovet inom så olika institutioner. För min del har jag all anledning att betvifla möjligheten deraf. Komiterade hafva ock i motiveringen till § 30 själfve erkänt, att "i en sparbankslag böra uppenbarligen icke inflyta andra bestämmelser än sådana, hvilka ega karakter af *allmän-giltighet* och sålunda afse förhållanden, som för *alla* sparbanker äro likartade eller hvilka utan olägenhet kunna vinna likartad gestaltning. Öfriga förhållanden, som för sparbankernas verksamhet ega betydelse, bör det stå öppet för sparbankerna att själfva ordna, på sätt dem bäst synes." Vid sådant förhållande måste det förvåna, att sådana detaljbestämmelser som de i § 11 mom. 3, §§ 23, 24 mom. 3, 25, 27, 28 och 29 kunnat i förslaget inflyta och vid granskningen fått kvarstå. Dessa bestämmelser anser jag, i full öfverensstämmelse med komiterades uttalade princip, böra ur lagen utgå.

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Men då några af dem äro af den vikt, att det icke bör tillåtas sparbankerna att i sina reglementen lemna dem oberörda, föreslår jag, att rörande dessa förhållanden bestämmelser upptagas i § 30. Detta i afseende å Kongl. Maj:ts förslag.

Om jag sedan går att granska de ändringar utskottet vidtagit, kan jag icke medgifva, att dessa i allt utfallit till lagens fördel. Man kan t. ex. med skäl anmärka, att den af lagutskottet företagna förändringen af § 2 icke harmonierar med den ändring eller uteslutning, som är af utskottet vidtagen med § 3. I § 2 har nemligen tillagts, att Konungens befallningshafvande må, der särskilda omständigheter dertill föranleda, medgifva, att grundfonden sättes till lägre belopp, än det i lagen bestämda, eller tvåtusen kronor. För min del må jag säga, att jag finner den siffran, tvåtusen kronor, vara så måttligt tilltagen som möjligt är, då fråga är om bildande af ny sparbank; ty under närvarande förhållanden, då i alla orter af Sverige postsparbanken finnes att tillgå, kan behovet af att bilda nya sparbanker icke vara så stort, att den mätare af intresset för ny sparbank, som i Kongl. Maj:ts förslag är bestämd, kan anses vara för hög. Detta synes mig, sade jag, icke stå i harmoni med utskottets förslag till uteslutning i § 3, emedan utskottet der har visat sig så känsligt för Konungens befallningshafvandes magt, om jag så får uttrycka mig, att, fastän det i § 2 ville gifva Konungens befallningshafvande en ytterligare magt, än förslaget innebär, vill det här fråntaga Konungens befallningshafvande rättigheten att i ett till stadfästelse inlemnadt reglemente göra ändringar och tillägg, som prövas erforderliga till betryggandet af insättarnes rätt.

Men den *väsentligaste* anmärkningen mot förslaget måste jag rigta emot det tillägg, utskottet gjort i 13 §. Jag har så mycket mera skäl dertill, som, enligt mitt förmenande, hela det med stadgandet af kassareserv afsedda ändamålet derigenom tillintetgjorts. Utskottet synes hafva förbisett den väsentliga skilnaden mellan å ena sidan lätt realiserbara värdepapper, obligationer och bankdepositionsbevis och å andra sidan inteckningar, hvartill kommer, att de förra äro sparbankens egendom, men inteckningar deremot endast lemnade till sparbanken såsom hypotek. Ty jag kan aldrig antaga, att det kan vara utskottets mening, att respektive sparbanker skulle *inköpa* inteckningar för att begagnas såsom kassareserv. Nu förhåller det sig helt naturligt så med första klassens inteckningar, att i regel sparbankerna mot dem lemna lån på längsta uppsägningstid. Sparbankerna kunna således omöjligen påräkna att inom kortare tid än sex månader få dessa inteckningar, som skulle ligga som *kassareserv*, realiserade till penningar, och det torde för en kassareserv få anses vara väl lång tid. Deremot veta vi mer än väl, att man kan realisera första klassens obligationer och bankdepositionsbevis på en eller annan dag. Det torde emellertid invändas, att den långa uppsägningstiden af sex månader icke är så nödvändig. Det kan gå enklare. Man går till en bankinrättning och belånar dem. Ja, det låter ju säga sig. Men vi få då icke förbise, att vid de tider, då sparbankerna behöfva denna

kassareserv, är i allmänhet penningställningen sådan, att det erbjuder svårigheter att hos banker eller bankirer få belåna dylika papper. Detta kan jag säga af egen erfarenhet, ty den sparbank, hvars styrelse jag tillhör, har varit utsatt för dylikt. Jag skall i sammanhang dermed be att få nämna, att sparbanksinsättarnes behållningar vexla högst betydligt, om de ock i regel och i stort sedt stiga. I goda år ökas insättningarna, i dåliga år minskas de. Det ena året kan det erbjuda stora svårigheter att mot nöjaktig säkerhet och ränta placera de kapital, som inströmma; det andra året visar det sig lika svårt att, utan ansträngande af sparbankens låntagare — hvilka också, synes mig, äro en vigtig del af denna institution — tillfredsställa insättares kraf att utfå sina behållningar. Äfven ur denna synpunkt visar sig en *kassareserv* vara af största behof. I alla större sparbanker torde ock en sådan reserv redan nu finnas, men så är icke förhållandet i flertalet af de små. Det synes mig således, att Kongl. Maj:ts förslag har väsentliga fördelar eller rättare sagdt — att Kongl. Maj:ts förslag, i hvad det afser att åläggga sparbankerna att skaffa sig en verklig kassareserv, är synnerligen väl grundadt. Men blir det tillägg, utskottet gjort, Riksdagens beslut, vill jag icke värdera den s. k. kassareserven till någonting, ty den blir då säkerligen utan all betydelse.

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Något verkligt skäl för den i öfvergångsstadgandet af utskottet vidtagna förlängningen af tiden från fem till tio år, inom hvilken nu befintliga sparbanker skulle ställa sig 13:de paragrafens stadganden om kassareserv till efterrättelse, har utskottet icke anfört, och jag vågar betvifla, att något verkligt skäl kan därför gifvas. Mig synes åtminstone den af Kongl. Maj:t föreslagna tiden af fem år vara så rundligt tilltagen, att den i intet hänseende kan anses vara för liten.

Detta har jag velat yttra såsom inledning. I den mån paragraferna föredragas skall jag be att få komma till de särskilda anmärkningar mot några af dem, som jag har att framställa.

Herr Lilienberg, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening, yttrade: Som herr talmannen behagar finna, har jag reserverat mig mot utskottets betänkande, och mina åsikter i denna sak gå i helt annan riktning, än de som uttalades af den förre talaren. Jag hyser den mening, som jag tror delas af de fleste i denna kammare, att staten icke bör med sin reglementerande verksamhet ingripa på ett område, der samhällsmedlemmarne hittills fått röra sig alldeles fritt, utan att detta är absolut nödvändigt. Jag anser ock, att det är desto mer betänkligt att låta staten på detta sätt ingripa ju vidsträcktare det fält är, der man skall ingripa, och ett sådant vidsträckt fält är, efter min åsigt, sparbanksväsendet.

Innan den nuvarande lagen den 1 oktober 1875 kom till, hade en komité utarbetat förslag till lag. Detta förslag innehöll en mängd detaljerade reglementariska föreskrifter om sparbankernas lånerörelse o. s. v. Men när detta förslag förekom i statsrådet — det var fråga om att proposition skulle framläggas till Riksdagen

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

— yttrade dåvarande justitiestatsministern Adlercreutz, såsom jag citerat i min reservation, att det vore af vigt "att icke genom stränga reglementariska föreskrifter måtte undertryckas och qväfvas det allmänna medborgerliga intresse, som kallat till lif samt på ett i allmänhet synnerligen förtjenstfullt sätt skött och förkofrat de många i vårt land nu befintliga sparbanksinrättningarna". Så tillkom den nu gällande lagen, som tillåter sparbankerna att temligen fritt sköta sin verksamhet. Jag anser, att dessa ord, som justitiestatsministern då yttrade, äro tillämpliga ännu. Sparbankerna hafva i allmänhet blifvit skötta på ett förtjenstfullt sätt. Det har till och med den komité, som utarbetat förslag till den lag, som nu framlagts af regeringen, vitsordat. Oegentligheter hafva visserligen inträffat på ett och annat ställe. Men jag tror, att i de fall, der förlust för insättarne uppstått — och dessa fall äro icke många — har detta berott på bedrägerier och förfalskningar. Jag tror, att det är mycket svårt att skriva en lag af den beskaffenhet, att dylikt omöjliggöres.

Jag har i min reservation i största allmänhet och i korta drag jemfört den gällande lagen med den, som nu föreslås till antagande. Skilnaden är stor. I den nya lagen förekommer bland andra en paragraf, den 21:a, som berättigar Konungens befallningshafvande att ingripa i sparbankernas förvaltning, när Konungens befallningshafvande anser, att en åtgärd är erforderlig för insättarnes säkerhet. Konungens befallningshafvande kan då föreskrifva vid vite, att sådan åtgärd skall vidtagas. Sker det icke, kan Konungens befallningshafvande sjelf föranstalta om rättelse. Jag anser, att genom detta stadgande och de öfriga reglementariska bestämmelser, som förekomma i denna lag, sparbankerna blifva allt för mycket bundna, så att jag tror, att det blir fara värdt, att nya sparbanks icke uppstå, att en del af de hittillsvarande upphöra med sin verksamhet — vi skola alltid komma i håg, att denna verksamhet är alldeles frivillig — och att en del sparbanks, för att komma ifrån de stränga reglementariska föreskrifter, som finnas, förändra sig till sparkassor med rättighet till någon vinstutdelning för stiftarne och deras rättsinnehafvare. I detta fall komma de icke att sortera under sparanslagen, utan den vida lindrigare lagen angående folkbanks och dermed jemförliga inrättningar. Men en sådan förändring kan hafva den ledsamma följden, att förtroendet för dem väsentligen rubbas. Det var en ledamot från Första Kammaren, som yttrade, att skulle denna 21:a paragraf blifva antagen, så tyckte han, att man lika gerna kunde stryka hela lagen och skriva en ny, bestående af endast två paragrafer. Den skulle lyda så här: "§ 1. Hädanefter må icke några sparbanks inrättas. — § 2. De hittills varande sparbanks skötas hädanefter af Kongl. Maj:ts befallningshafvande."

Huru ojemn, herr talman, skulle icke den kontroll blifva, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle utöfva. I ena länet komme denna myndighet att förfara strängt och noga öfver sparbanks, under det att motsvarande myndighet i länet näst intill kanske late dem sköta sig temligen fritt. Det blir i detta hänseende ingen

enhet, hvarför min öfvertygelse är, att om man skall hafva så stränga reglementariska föreskrifter och en så sträng kontroll, som här afses, så är det alldeles nödvändigt att skapa en enda kontrollerande myndighet för hela riket. Nu skall lagen afse alla sparbanker, äfven de redan befintliga. Till följd häraf måste, om detta förslag blefve lag, alla sparbanker omarbete sina reglementen, med undantag naturligtvis af dem, hvars reglementen vore alldeles öfverensstämmande med föreskrifterna i denna lag. Jag tror därför, att när man skall lagstifta i detta fall, borde man hafva tagit litet mera hänsyn till de sparbanker, som redan finnas. Huru denna lag skulle komma att verka, derpå kan jag gifva ett exempel från en sparbank, belägen i södra Sverige — det är icke i min hemort, det kan jag på förhand säga. Denna sparbank är inrättad såsom ett aktiebolag och har ett gammalt af Kongl. Maj:ts befallningshafvande fastställt reglemente. Den skulle emellertid efter den nya bestämmelsens införande icke få fortfara såsom den gjort under en följd af år, därför att den är inrättad såsom ett aktiebolag. Då aktiegarne naturligtvis ville hafva någon vinstutdelning på sina aktier, i fall bankens rörelse medgaf sådan, så måste sparbanken antingen ändra sitt namn och kalla sig "sparkassa" eller något dylikt samt härigenom komma under lagen om folkbanker eller också måste den helt och hållet ändra sitt reglemente, så att det blefve öfverensstämmande med nuvarande lagen, eller med andra ord så att sparbanken icke blefve något aktiebolag, utan en sådan inrättning, som lagen kallar för sparbank med hufvudmän etc., som deri föreskrifves.

Såsom vi veta, beslöts år 1888 ett tillägg till sparbankslagen, bestående derutinnan, att de inspektioner, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande förut kunde verkställa när som helst, hädanefter skulle företagas årligen. Så har äfven sedan skett. Jag tror också, att mycket godt derigenom har uträttats. Rättelser hafva nemligen på många ställen åstadkommits i de oegentligheter, som varit för handen. Det synes mig därför, att man kunde vänta ännu något år för att se, hvartill detta tillägg till sparbankslagen kommer att leda, innan man vidare reglementerar på det sätt, som här föreslagits.

På grund af hvad jag här anført, måste jag yrka afslag å den föreliggande paragrafen och, om detta bifalles af kammaren, kommer jag sedermera att yrka afslag å lagen i sin helhet. — Jag vågar icke vara med om ett sådant reglementerande, som här föreslagits.

Häruti instämde herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Arnoldsson*, *Pehrson* i Törneryd, *Nilsson* i Rinkaby, *Andersson* i Skeenda, *Peterson* i Boestad och *Andersson* i Löfhult.

Herr *Wester*: Då den förste talaren icke yrkat afslag å det föreliggande förslaget, utan endast gjort åtskilliga anmärkningar mot särskilda stadganden i detsamma, skall jag be att med bemötande af hans anmärkningar få vänta, tills de särskilda paragra-

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

ferna föredragas. Härigenom tror jag, att diskussionen kommer att förkortas.

Deremot har den andre talaren yrkat afslag å lagen i dess helhet.

Någon lagstiftning angående sparbanker har icke funnits i landet före 1875. År 1868 tillsattes visserligen en komité, som utarbetade ett förslag, hvilket sedan framlades af regeringen vid 1871 års riksdag, efter det åtskilliga förändringar vidtagits i detsamma. Förslaget godkändes af Första Kammaren, men föll i Andra Kammaren med en obetydlig röstöfvervigt, hufvudsakligast emedan man ansåg, att ett lagbindande af sparbankernas verksamhet skulle hämma densamma. Sedan inträffade några, som man nu kallar oegentligheter, men som jag ville kalla brottsligheter, och dessa hade till följd, att en ganska stor sparbankskrasch inträffade. Då framlades vid 1875 års riksdag af enskild ledamot en motion om antagande af en sparbankslag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af regeringen framlagda förslaget i samma ämne. Denna lag blef också af Riksdagen antagen och sedermera af Kongl. Maj:t promulgerad den 1 oktober 1875. Men vid denna frågas behandling inom Riksdagen inträffade det märkvärdiga förhållande — jag har här i min hand Andra Kammarens protokoll vid nämnda riksdag — att ingen enda röst inom kammaren höjde sig emot lagen, på den grund att den skulle skada sparbankernas verksamhet. Hela förhandlingen upptager endast fyra sidor i protokollet, och endast en anmärkning gjordes dervid mot redaktionen af 7:e §:n i förslaget, men förkastades såsom obefogad. Detta synes bevisa, att den mening, som gälde 1871 om skadligheten af att lagstifta för sparbankerna, helt och hållet förändrats 1875. Derefter tillkom 1888 en ändring af denna samma 7:e §, i ty att Kongl. Maj:ts befallningshafvande fick skyldighet att sjelf eller genom ombud verkställa årliga revisioner af sparbankerna. Men dervid förgats att tillägga Kongl. Maj:ts befallningshafvande magt att rätta de oegentligheter och origtigheter, som kunde blifva uppdagade vid denna revision. Detta har också haft till följd, att revisioner årligen verkstälts, men att, om dervid något i ett eller annat hänseende befunnits vara origtigt, Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke kan föreskrifva om rättelse af dessa origtigheter. Det har i detta fall omnämnts, huruledes en sparbank hade sina räkenskaper i ett sådant skick, att det var omöjligt att deraf se bankens ställning, huruledes revisorn fick med mycket besvär göra om räkenskaperna för att kunna få en öfverblick öfver ställningen, huruledes han gjorde anmälan derom till Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som hänsköt saken till banken med anmodan, att den skulle ändra sättet för räkenskapernas uppgörande, och huruledes banken svarade, att räkenskaperna voro bra, och att de skulle blifva såsom de nu voro. — Många andra fall finnas, som förtjena att här framdragas, men jag vill endast anföra ett.

Det har upptäckts vid inspektionen af två särskilda sparbanker, att deras styrelser, på grund deraf att gäldenärerna voro insolventa, afskrifvit i den ena ett ganska betydligt lånebelopp, för

hvilket åtskilliga af bankens styrelseledamöter stodo i borgen. Detta anmaldes hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som dock icke hade magt att ändra förhållandet. Jag hemställer, om det kan vara rätt att på det sättet handhafva sparbank.

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m
(Forts.)

Sedermera, år 1890, har tillkommit en bestämmelse derom, att sparbankernas styrelseledamöter icke få vara gäldenärer eller löfresmän i sina respektive banker, utan att för lånet ställts realsäkerhet. Detta stadgande var, jag medgifver det, ett verkligt ingrepp uti sparbanksverksamheten och ett sådant, som med fog kunde sägas vara betydande, ty det kunde möjligen hindra män, hvilka annars voro färdiga att uppoffra sig för sparbankernas förvaltning, att ingå i deras styrelse. Mot detta stadgande gjordes också ganska skarpa anmärkningar. Jag vet särskildt, att, när det i min hemort spordes, att ett dylikt lagförslag vore att förvänta, der hördes från olika styrelseledamöter uttryckas en viss tvekan om lämpligheten af och en farhåga för, att detta skulle blifva lag. De sade nemligen: detta stadgande kommer att hindra oss att kvarstå i sparbanken såsom styrelseledamöter, ty vi få nu icke hjälpa våra vänner med borgen och slikt i banken. Sedan lagen kommit till, hafva dessa personer ock sett, att deras farhåga vore ogrundad och att lagen vore bra, därför att de derigenom blifvit befriade från begäran om borgen och dylikt. Jag tror också, att man nu är allmänt belåten med densamma.

Då föreliggande lagförslag är ett bland de viktigaste, som Riksdagen har att behandla, skall jag be, att kammaren icke ville illa upptaga, att jag i allmänna drag lemna en redogörelse för de brister, som finnas i vår nuvarande lagstiftning på detta område samt för det sätt, hvarpå man sökt afhjälpa dem i den föreslagna lagen.

Enligt nuvarande lag hafva sparbankerna ej skyldighet att söka fastställelse på sina respektive reglementen. Deri kunna således intagas bestämmelser, som stå i uppenbar strid mot gällande lag, eller åtminstone gå hårdt nära öfverträdelse af lagen. Detta kan väl icke vara i sin ordning, och att sparbankerna sjelfva finna det, bevisas deraf, att af de 383 sparbanker, som för närvarande finnas inom landet, hafva endast 20 underlåtit att söka fastställelse på sina reglementen.

Dermed tyckes det mig vara klart, att de sjelfva känna behof att söka sådan fastställelse, och dermed kan väl icke heller påståendet, att skyldighet att begära fastställelse å reglemente skulle vara till skada för sparbankens verksamhet, anses hålla streck.

Vidare finnes i nuvarande lag föreskrifvet, att vid sparbank skola finnas hufvudmän och styrelseledamöter, men det nämnes icke ett ord om, huru dessa hufvudmän eller styrelseledamöter skola utses och huru de skola verka. I afseende på hufvudmän och styrelser finnas de mest mångfaldiga skiftningar från att hvarenda myndig i kommunen boende man, hvarenda 21-åring är hufvudman till styrelser, som äro valda för lifstid och komplettera sig sjelfva. Så står det till. Genom förevarande lag har man velat

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

införa sådana stadganden, att hufvudmännen, som äro represen-
tanter för insättarne, och styrelsen få någon betydelse, någon
känsla af det ansvar dem åligger vid vårdandet af allmänhetens
och särskildt de obemedlades pengar, och i de stadganden som
föreslås, synes mig icke heller vara någon fara för sparbankens
verksamhet.

I nuvarande lag finnes intet stadgadt om sparbankernas rät-
tighet att besörja in- och utlåning. De kunna, såsom förut är
nämndt, emottaga penningar på löpande räkning, upplägga kredit-
ivräkningar, utlåna på vexlar och utlemna alla sina medel och
skuldebref mot borgen, ja, till och med lemna alltsammans som
stående lån mot borgen. Genom de föreskrifter, som nu i detta
hänseende lemnas, är afsedt dels att förekomma, att sparbankerna
skola drifva annan rörelse än sådan som egentligen bör tillkomma
sparbanker, och dels att få utlåningen så begränsad, att vid ett
trängande behof eller en kris ett visst kapital, som blifvit före-
slaget till minst $\frac{1}{10}$ af delegarnes behållning enligt senaste bok-
slut, är lätt tillgängligt. Detta jemte begränsningen af styrelse-
ledamöternas belåningsrätt är den enda inskränkning, som före-
slagits i afseende på utlåningen. I öfrigt kan styrelsen förfara
med utlåningen huru den vill. Det är således icke heller här nå-
gon särdeles betydlig inskränkning i sparbankernas verksamhet.

I nuvarande lag finnas inga föreskrifter, att grundfond skall
sammanskjutas. Detta har till följd, att vid stiftande af sparbank
organisationskostnaderna och, om i början en förlust inträder, äf-
ven denna komme att godtgöras af insättarnes medel, hvarigenom
från första stund blir ett bestämdt minus i sparbankens kassa.
Nu är föreskrifvet, angående de sparbanker som hädanefter stiftas,
att de skola tillskjuta viss grundfond att användas till bestridande
af nödvändiga organisationskostnader och möjliga förluster. Till
frågan om grundfondens storlek torde jag få återkomma vid § 13.

Enligt gällande lag kan Konungens befallningshafvande icke
gripa in och förordna om sparbanks ställande under liqvidation
annat än då 5 % af insättarnes medel gått förlorade. Således, för
att kunna få liqvidation, är nödvändigt, att insättarne redan gjort
en förlust af åtminstone 5 %, men det stannar i verkligheten icke
dervid. Det är icke möjligt för någon sparbank att afgöra, när
precis 5 % äro förlorade, och det sker icke heller och kan icke ske.
Det har visat sig, att i stället för 5 % insättarnes förlust utgjort
ända till 60 %. Hvad förlusten blir vid Elmhults sparbank vet
ingen, men säkert är, att icke stannar den vid 5 %, utan snarare
vid 50 %. Så har vid en annan sparbank nyligen förnillats 8,000
kr. Då sparbankens reservfond är endast 4,000 kr. är förlust för
insättarne gifven. Med lagförslaget är afsedt att, så vidt möjligt,
hindra förluster för insättare, derigenom att Konungens befall-
ningshafvande kan förordna om utredning, så snart reservfonden och
grundfonden äro medtagna.

I nuvarande lag finnas inga föreskrifter om bokföring. Spar-
bankerna hafva nu icke ens samma skyldighet som den minsta di-
versehandel. De behöfva icke föra några böcker, ty förordningen

om handelsböcker af 1855 anses icke tillämplig på sparbanker. Men då sparbankerna för närvarande förvalta öfver trehundra millioner eller ungefär lika mycket, som finnes på riksbankens, enskilda bankernas och aktiebankernas depositionsräkningar, och dessa trehundra millioner tillhöra de minst bemedlade i samhället; är det då för mycket begärddt, att man genom lag ålägger sparbankerna att föra sådana böcker, att den, som skall revidera, kan se huru ställningen verkligen är? Nu har visserligen Konungens befallningshafvande rätt att låta revidera, men han har ingen magt att framtinga rättelse uti en abderitisk bokföring, icke ens att förhindra räkenskapernas förande på lösa lappar, hvilket skett. Han eger nemligen icke att ingripa i andra fall, än när 5 % af insättarnes medel gått förlorade, eller när sparbank använt sin fond på annat sätt än reglementet föreskrifver. Genom föreliggande lagförslag har Konungens befallningshafvande fått endast den magt, som är nödvändig för att på verksamt sätt kunna utöfva kontroll till skyddande af insättarnes rätt.

Sedan jag nu redogjort för de väsentligaste skiljaktigheter mellan nuvarande lag och förslaget, skall jag tillåta mig att något bemöta de skal, som blifvit anförda för afslag å lagen. Först har sagts, att en lagstiftning i detta ämne skulle betänkligt *ingripa i sparbankernas fria verksamhet*. Det är sant, om man med sparbankernas fria verksamhet menar deras frihet att handla fullkomligt efter godtycke, men om än något band lagts på godtycket, kan icke med fog sägas, att lagförslaget gör annat än helsosamma och väl behöfliga ingrepp i sparbankernas verksamhet, helst insättarnes rätt till skydd väl bör sättas före sparbanksstyrelsernas frihet att förfara som de vilja. Reglementeringen afser endast att sätta sparbankens förvaltning under bestämda, i lag föreskrifna former. Det talas så mycket om att staten icke bör utöfva förmynderskap, och i viss mån kan det vara sant. Men om staten i något fall bör reglera den enskilda verksamheten, är det efter mitt förmenande i detta, ty sparbankerna hafva, såsom jag nämnt, att förvalta ungefär trehundra millioner, tillhörande de mindre bemedlade och dertill sådana personer, som icke äro i stånd att sjelfva kontrollera ställningen och icke ega förmåga att vidtaga några åtgärder för att söka bevara sina pengar. Man har under sista tiden kommit till den åsigt, att staten bör göra hvad på den ankommer för att skydda arbetsklassen och de mindre bemedlade på deras ålderdom. Man har talat om och framställt förslag om sjukkassor, ålderdomsförsäkring o. s. v., men jag hemställer, om det icke ännu mer är statens pligt att söka åt dessa bevara de medel, som de sjelfva med svett och möda förvärfvat. Visserligen är sant, att staten icke kan förekomma förnillningar och förfalskningar, men staten bör göra hvad den kan i lagstiftningsväg, och det är det som här är gjordt.

Vidare har anförts såsom skäl för afslag, att detta reglementerande skulle *hämna sparbankernas utveckling*, förhindra tillkomsten af sparbanker och måhända förändra den verksamhet, som de för närvarande bedrifva. Det är precis samma visa, som sjongs

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

1871 och då i ännu större korus, än som jag hoppas nu kommer att ske. Men erfarenheten må väl tala något, och jag ber att få bemärka, huru sparbankernas rörelse utvecklats sedan dessa farhågor uttalades. 1874 egde vi enligt statistiska uppgifter 304 sparbanker eller enligt uppgifter här i reservationen 297. 1889 eller det sista året, för hvilket vi ha statistiska uppgifter, funnos 377 sparbanker med 541 filialkontor. — Hur många filialkontor funnos 1874, kan icke upplysas, då statistiken derom intet nämner. Under de sista åren ha tillkommit ytterligare 6 sparbanker, så att vi nu räkna 383. Således ha från 1874 under detta förfärliga tryck tillkommit 86 sparbanker och en stor del filialkontor. 1874 var insättarnes antal 645,041, 1889 var det 1,046,330; således nära fördubbladt. 1874 uppgick insättarnes behållning till 124,897,789; 1889 uppgick den till 268,608,869 kr; således har den mer än fördubblats och har i närvarande stund ökat till ungefär 300 millioner. Detta bevisar, att insättarnes förtroende till sparbankerna växer, och det måste också bevisa, att de, som intressera sig för sparbankerna, icke låta skrämman sig af den så strängt bedömda lagen.

1874 voro sparbankernas fonder 6,303,541 kronor, och 1889 22,184,728 kronor. Detta åter bevisar, att den fruktade lagen icke särdeles menligt inverkat på sparbankerna, då de kunnat öka sina fonder med icke mindre än 16 millioner kronor på femton år. Och det är min fulla öfvertygelse, att nuvarande förslag, upphöjdt till lag, icke skall hämma sparbankernas utveckling mer än 1875 års lag.

Jag erkänner fullkomligt, att de allra flesta af våra sparbanker skötts med berömvärd omsorg, nit och skicklighet. Men här som öfver allt annars finnes undantag. Den föreslagna lagen är icke skriven för och kommer icke att tillämpas på de förstnämnda sparbankerna, utan den är afsedd att utgöra ett korrektiv mot de sparbanker, som vare sig af försumlighet eller kanske till och med af andra orsaker icke skötas som sig bör. De allra flesta ledamöterna i våra sparbanksstyrelser äro de förnämsta, de redbaraste och aktningvärdaste männen inom kommunerna. Jag tänker *så högt* om dem, att jag icke tror, att någon enda skulle draga sig ifrån denna gagnande och välsignelserika verksamhet, därför att det finnes en lag, som noga reglerar denna verksamhet, en lag, som egentligen afser att *hjälpa styrelserna*. Ty, såsom det förut är sagdt, de underslef och försnillningar, som förekomma i sparbankerna, begås af tjänstemän genom bedrägerier. Denna lag går ut på att, om den iakttages, underlätta den kontroll, som styrelseledamöterna skola hafva på tjänstemännen, och afser sålunda att minska styrelsernas besvär och ansvar. Jag är öfvertygad om att det icke finnes någon enda styrelseledamot, som icke vill motarbeta de försnillningar, som göras i sparbankerna. Och för mig är det tydligt, att lagen skall icke blifva till skada för styrelseledamöterna, utan till gagn för dem.

Det är vidare sagdt som skäl emot den föreslagna lagens antagande *nu*, att det kunde vara skäl i att vänta, till dess vi fått se, huru 1888 års lag i afseende å revisionen verkar, och om icke

de oegentligheter, som förefunnits, sedan dess i de flesta fall blifvit afhjelpa. Vi veta redan med full säkerhet, huru 1888 års lag om revision verkar. Den har i många fall verkat godt. Det är alldeles obestriddigt. Ty i många och, jag kan säga, de flesta fall hafva de rättelser, som inspektörerna föreskrifvit, blifvit vidtagna; och det af det enkla skäl, att styrelseledamöterna förfarit felaktigt icke för att handla origtigt, utan af oerfarenhet. Men det har också visat sig, att 1888 års lag icke varit tillfyllestgörande. Det har hänt, att Konungens befallningshafvandes föreskrift om förändrad bokföring icke åtlydts. Det har visat sig, att det har, som jag förut nämnt, afskrifvits fordringar, hvilka under inga vilkor bort afskrifvas och hvilka aldrig skulle hafva blifvit afskrifna i en bank, der delegarne haft aktier eller varit intresserade af att noga skydda sin rätt. Det har också visat sig, att den nuvarande kontrollen icke är tillräcklig, att, enligt de officiella uppgifterna, under de senare åren i fyra län icke mindre än åtta sparbanker blifvit ställda under utredning för brist uti insättarnes medel. Och dertill kommer ännu en katastrof i en sparbank, der det upptäckts en försvinnning på 8,000 kronor.

Så har det antydts, att man också skulle vänta och se följderna af 1890 års lag angående den realsäkerhet, som styrelseledamöterna i en sparbank skola prestera för af dem i sparbanken upptagna lån. Den lagen öfvar icke inflytande på de förhållanden, som nu äro i fråga att reglera. Men jag vill dessutom bemärka, att äfven den lagen visat sig otillräcklig. Ty det har inträffat, efter hvad inkomna rapporter gifva vid handen, att, oaktadt lagen förbjuder sparbanker att meddela lån åt styrelseledamöter, vare sig de ikläda sig betalningsskyldighet såsom löftesmän eller hufvudgäldenärer utan realsäkerhet, sådant dock skett, i ty att sparbanker efter utfärdande af nämnda lag beviljat dylika lån. Deraf följer, att nyssnämnda lag i och för sig icke gör till fyllest, såvida icke Konungens befallningshafvande får magt att göra den effektiv.

Då icke någon anmärkning särskildt blifvit gjord mot första paragrafen, vill jag icke uppehålla kammaren längre, utan tillåter mig att yrka atslag å reservantens hemställan och bifall till den föredragna första paragrafen.

Med herr Wester förenade sig herrar *Lyttkens, Ola Bosson Olsson, Gethe, Linder, Larsson från Upsala, Boëthius, Mallmin, Eliasson i Skuttungeby, Elis Nilson, Eliasson i Oktorp, Romberg, Sjöholm, Göransson, Wallmark i Selånger, Broström, Näslund, Arhusiander och Nordin.*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Herr talman, mine herrar! Den senaste talaren har så fullständigt redogjort för det föreliggande förslaget, att jag tror mig böra kunna fatta mig temligen kort, och de många instämmandena uti hans yrkande på bifall till detta förslag gifva mig godt hopp om att detsamma i denna kammare skall vinna bifall.

Lämpligheten af ett förslag sådant som det föreliggande fram-

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

hölls redan under debatten vid 1890 års riksdag, då fråga var om antagande af den ena af de två ändringar, som blifvit gjorda i sparbankslagen sedan år 1875. Det yttrades nemligen under nyssnämnda debatt af en talare, att man borde icke *då* antaga det förslag, som föreläge, — det angick, som bekant, styrelseledamöternas i en sparbank rätt att under vissa vilkor erhålla lån i sparbanken — därför att det behöfdes en så grundlig omarbetning af hela sparbankslagen, att man borde vänta med reformer i sparbankslagstiftningen, till dess ett förslag till ny lag i detta ämne blefve för Riksdagen framlagdt. Det yrkades också vid samma tillfälle af någon talare, att Riksdagen skulle i detta afseende aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om en snar omarbetning af sparbankslagen i dess helhet och framläggande för Riksdagen af förslag till ny sådan lag. Jag tillät mig då att gifva till känna — jag hade det yttrandet till Riksdagens protokoll —, att hvad på mig ankomme det icke skulle dröja länge, innan ett sådant förslag skulle varda utarbetadt och för Riksdagen framlagdt. Riksdagen antog då, år 1890, förutnämnda mycket viktiga förändring, som gälde styrelseledamöternas lånerätt. Dessförinnan hade Riksdagen också år 1888, såsom här af flere talare nämnts, antagit ett förslag om inspektion, hvilket tillägg till den gamla författningen af år 1875 varit synnerligen godt och — det erkännes, tror jag, af alla — af största vikt. Sedermera, när Kongl. Maj:t skulle gå i författning om utarbetande af detta lagförslag, hördes samtliga Kongl. Maj:ts befallningshafvande i riket. De fingo sig nemligen tillsända frågeformulär, som upptogo till besvarande frågor angående en mängd omständigheter, som beröra sparbankslagstiftningen. Sedan alla dessa frågor blifvit af samtliga Kongl. Maj:ts befallningshafvande besvarade, tillsattes då en komité, som sedan blef alldeles enig om det förslag, hvilket nu blifvit förelagdt Riksdagen. Sedan högsta domstolen hörts öfver förslaget, utan att emot detsamma göra några väsentliga anmärkningar, öfverlemnades det till Riksdagen och har nu varit föremål för behandling i lagutskottet. Der har icke heller i hufvudsak gjorts anmärkning emot förslaget, utom af den ärade reservanten. Man må sålunda erkänna, att detta förslag har en viss auktoritet för sig. Alla, som haft att taga detsamma under ompröfning, hafva gillat det till alla dess viktigare delar, och — jag glömde att nämna det nyss — Kongl. Maj:ts befallningshafvande i alla län hafva tillstyrkt det i hufvudsak, med undantag allenast af ett landshöfdingeembete. Sålunda, så godt som utan undantag hafva alla de myndigheter, som blifvit hörda öfver förslaget, i hufvudsak tillstyrkt detsamma.

Jag skall nu tillåta mig meddela eller återkalla i kammarens minne några af de upplysningar, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande lemnat rörande de oegentligheter, som under senare tid varit rådande i afseende på ett stort antal sparbankers skötsel. En del af dessa upplysningar har meddelats sammanstående utaf åtskilliga Kongl. Maj:ts befallningshafvande, en annan del har lemnats blott af en eller annan. Följande må här anföras: "*Bokföringen* är i ett stort antal sparbanker ofullständig och opå-

litlig, hvarigenom kontroll försvåras eller omöjliggöres. Stundom föres ej ens kassabok, utan blott anteckningar på lösa lappar, som ej förvaras." Detta låter fast otroligt, men det är sant. "I en sparbank hafva bokslut icke på flera år gjorts. I två fall har *afskrifning* af fordran hos solventa gäldenärer beslutits; i ett af dessa fall voro gäldenärerna styrelseledamöterna sjelfve. *Värdehandlingarna* förvaras ofta i icke betryggande förvaringsrum och icke sällan under blott *en nyckel*" — jag ber att få tillägga, efter hvad för mig upplysts: i dragkistor och skåp, huru som helst. — "*De kontanta medlen* hafva insatts på styrelseledamots eller tjänstemans enskilda bankräkning eller varit till betydande belopp inestående hos kassören. Medel ha ock varit insatta på räkning hos industrielt bolag eller hos enskild person i stället för hos bank. — *Protokoll* ha ej förts vid styrelsesammanträden, så att man ej kunnat erfarra fattade beslut och hvilka för dem burit ansvar. — *I strid med gällande reglementen* ha arfvoden utbetalts till styrelseledamöter, och tjänstemän uppburit afgifter af låntagare. Jag vet, att i många sparbanker styrelsen kompletterar sig sjelf, är permanent i evighet. I dylika fall väljer man då de personer, som man väntar sig icke skola göra anmärkning på sina vännar. Ja, jag vill visserligen icke döma så öfver en kam; men jag vet, att man verkligen tillämpat nämnda princip vid dylika val.

Enligt en för år 1891 afgifven inspektionsberättelse har, i strid med 1890 års lag, en sparbanksstyrelse lemnat lån inom sin egen krets dels mot borgen, dels utan säkerhet, för hvilka lån ej ens röntan ordentligt erlägges, utan balanseras. Till och med af det såsom "kontant behållning" upptagna belopp utgjordes öfver 7,000 kronor af förbindelser på lösa lappar af nuvarande och f. d. styrelseledamöter.

I intet af nämnda förhållanden gifver 1875 års författning Kongl. Maj:ts befallningshafvande rätt att ingripa. Ty vi veta, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke har rätt att ingripa enligt 1875 års författning, förr än då fem procent af insättarnes tillgångar gått förlorade eller vinst blifvit olagligt utdelad. Mången gång kan det hända, att insättarnes förlust uppgått till mångfaldigt mer än fem procent, innan status blifvit utredd och man fått se, att något af nyssnämnda två fall är för handen — de enda, i hvilka Kongl. Maj:ts befallningshafvande hittills haft rätt att inskrida.

Nu framhåller reservanten här i korta och bestämda ordalag hvad som genom detta reglemente åstadkommits, och denna hans sammanfattning är så kort och träffande, att jag tillåter mig att läsa upp den. Han yttrar: "Fastställelse å sparbanks reglemente skall ovilkorligen sökas. Sparbank får icke bildas, med mindre visst antal stiftare derom förena sig och grundfond sammanskjutes. I afseende å sparbankernas lånerörelse och bokföring lemnas detaljerade föreskrifter, likaså rörande hvad sparbanks reglemente skall innehålla. Af sparbanks tillgångar skall en del redovisas i värdehandlingar, som kunna med lätthet förvandlas i penningar. Vinst å rörelsen får icke användas för välgörande eller

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

*Bör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)*

allmännyttigt ändamål, så framt icke Konungens befallningshafvande dertill lemnat tillstånd.“

Här ber jag att få göra en liten anmärkning, nemligen att referatet i denna punkt kanske är något ofullständigt, emedan om vid stiftandet vederbörande begär, att reglementet skall innehålla, att vinsten må få användas för välgörande ändamål, så har Konungens befallningshafvande icke rätt att vägra detta.

“Slutligen“, fortsätter reservanten, “eger Konungens befallningshafvande att, derest hufvudmän eller styrelse fattat beslut, som anses stå i strid med lag eller det för sparbanken gällande reglemente eller eljest medföra våda för sparbankens säkerhet eller kränkning af insättares rätt, förbjuda verkställighet af beslutet och ålägga dem, för den händelse att beslutet gått i verställighet, att der så ske kan göra rättelse; vidare “att förelägga hufvudmän och styrelse att fullgöra hvad dem enligt lag och reglemente åligger; att *eljest vidtagna åtgärd, som Konungens befallningshafvande för betryggande af insättares rätt funnit nödigt föreskrifva*, samt att, der svårare afvikelse sker från sparbankslagen eller reglementet och afvikelsen ej rättas inom förelagd tid, förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet.“

När jag läste denna korta sammanfattning af lagens innehåll, kunde jag icke tro annat, än att derpå skulle följa ett tillstyrkande af densamma. Ty det har förefallit både mig och andra, som om det vore alldeles själfklart, att hvad reservanten här framhåller, är synnerligen nyttigt, beaktansvärdt och af behofvet påkalladt, när man har för ögonen de förhållanden, hvarunder våra sparbanker under senare tid arbetat. Jag blir då öfverraskad, då jag ser, att detta föranledt reservanten att uttala sig så här: “På grund häraf har jag ansett, att lagutskottet bort afstyrka bifall till förslaget om lag angående sparbanker!“ Kan jag förstå det? Det öfverraskade mig på det allra högsta, ty jag tycker, att hvar enda punkt är så påtagligt gagnelig, att det, rent ut sagt, synes vara en ovilkorlig pligt för Kongl. Maj:t att hemställa till Riksdagen om ändring i dessa förhållanden. När man har kännedom om den risk, som alla dessa fattiga människor kunna sättas i, har då icke Kongl. Maj:t skyldighet att framlägga ett förslag, som kan förekomma sådant och skydda dem? Talar man om att skydda arbetsklassens rätt och söka ställa på bästa sätt för dem, hvilket ligger då närmast till hands, om icke just att tillse, att deras hopsparade penningar blifva bevarade för deras ålderdom? Och det gäller sannerligen icke småsummor. Sparbanksinsättningarna hafva stigit oerhördt. Jag skall icke gå in i några detaljer; men det är antagligt, att värdet af dessa insättningar snart är uppe i 300 millioner kronor. Det är en allvarsam sak med en så betydande siffra.

Väl yttrade dåvarande justitieministern Adlercreutz för många år sedan, att det vore farligt att kläfbinda dessa sparbanker, såsom också nyss upprepats. Men detta var ganska länge sedan, och sedan dess hafva ytterligare 150 millioner infutit i sparbankerna. Han anade säkerligen icke, hvad som skulle komma att passera under detta spekulations tidevarf, då det utvecklats sig

derhän, att förnillningar och andra orättfärdigheter gjort det nödigt att vidtaga åtgärder för att trygga insättarnes rätt.

Jag skall icke ingå på de särskilda paragraferna, och mot den förste talaren, som lofordade förslaget i dess helhet, har jag ganska litet att invända, för så vidt han nemligen vill vara god och sluta med att bifalla förslaget med vissa små ändringar, som han ansåg nödiga, men jag skall ett ögonblick uppehålla mig vid ett yttrande, som han fälde, att det skulle vara omöjligt att lagstifta på samma sätt för både den lilla sparbanken med 6,000 kronor och den stora, som rör sig med flera millioner kronor. Det är nu 11:e paragrafen han fäste sig vid. Men det kan väl icke vara så omöjligt att säga: Ni får icke ha någon inlåningsrörelse, drifva vaxelrörelse o. d. Ty detta skall vara detta, och här är det fråga om sparbanker; inom den ramen skolen I vara inskränkta. Jag kan icke läsa § 11 på något annat sätt och icke förstå, hvarför icke detta mycket väl skulle kunna tillämpas på både små och stora sparbanker. Jag ber, som sagdt, att framdeles under diskussionen få återkomma till de särskilda paragraferna i lagen, hvilken jag på det lifligaste önskar framgång.

*Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)*

Herr Lasse Jönsson: Man må tala huru mycket som helst om att detta lagförslag afser att skydda den fattiges penningar, så är jag likväl af den åsigten, att det kommer att få en alldeles motsatt verkan. Den som följt med utvecklingen i vårt land af våra sparbanker, innan man började klafbinda dem på det sätt man gjort under de senare åren, den skall finna, att det gick lika bra och mycket bättre då. De förluster, som då tillskyndades sparbanksinsättare, voro verkligen så försvinnande obetydliga i jämförelse med hvad som händt annorstädes, att det icke är värdt att nämna dem. Nu har herr statsrådet och chefen för finansdepartementet liksom äfven en föregående talare framdragit fyra särskilda fall, då förnillningar egt rum i sparbanker, och för dessa fyra oregelbundenheter skola nu alla svenska sparbanksdirektioner rent af dömas medborgerligt förtroende förlustiga. I anledning af den ena förnillningen i Elmhult har redan manskapet vid svenska indelningsverket blifvit dömdt att betala nära 20,000 kronor om året i ränteförlust. Nu är det meningen att döma hela svenska folket för de tre andras skull att ställas under ett förmynderskap, som är rent af förvånansvärdt. När 1868 års sparbankskomité inkom till Kongl. Maj:t med sitt betänkande, så hördes Konungens befallningshafvande och alla hushållningssällskapen i riket, af hvilka flera uttalade sig emot förslaget. Detta har Kongl. Maj:t icke gjort nu, utan blott hört Konungens befallningshafvande, af hvilka endast en länsstyrelse haft mod att göra anmärkning och varna för att införa ett sådant strypsystem mot sparbankerna. Och då detta sparbanksbetänkande är utarbetadt af tre komitéledamöter under en tid af 19 dagar, så har man rättighet att kalla detta ett hastverk.

Det är på grund af de bedrägerier, som föröfvats, som man nu vill lagstifta. Men skulle Riksdagen börja reglera för hvar enda inrättning, der bedrägerier ske, hvart skulle vi då komma?

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Då skulle vi väl börja med de enskilda jernvägsbolagen, der jemt och ständigt den ene rymmer hit, den andre dit efter gjorda förfalskningar och förskingningar. Men det är den skilnaden, att de pengar som stå i sparbankerna, dem har folket frivilligt insatt på grund af förtroende; men i jernvägsbolagen der har ett fåtal personer på grund af vår besynnerliga kommunalförfattning drifvit hela kommuner att teckna stora penningsummor, och der stryka penningarna med, utan att den enskilde med sin röst kan hindra det. Det skulle jag kunna taga flera exempel på. Så är det också med våra lifränteanstalter; der har man icke den minsta säkerhet, att de försäkrade få ut sin rätt, men sparbankerna skola ställas under förmynderskap af Konungens befallningshafvande, ett förmynderskap, som redan medfört ganska mycken skada. Ty det är många dugande styrelseledamöter, som draga sig tillbaka under uttalande, att hafva vi icke förtroende att få låna på våra namn, utan skola vara underkastade dessa trakasserier af Konungens befallningshafvandes ombud, som skola revidera och försvåra skötandet af sparbanken, så draga vi oss tillbaka. Jag känner personer, som tienstgjort i 25 år utan ett öres inkomst för sin uppoffring, men som nu dragit sig tillbaka och sagt nej. Så komma revisorerna och begära ersättning för sina resor o. s. v., och då tänker man: när dessa, som icke göra någon nytta mera än 2 å 3 dagar, kunna få ersättning, hvarför skola då icke vi äfven hafva ersättning, som hafva många gånger mera besvär och ansvar. Detta system leder således till, att de dugliga personerna draga sig tillbaka från banken och de som blott vilja förtjena pengar, de blifva kvar. Tro herrarne, att det är förståndigt eller länder till nytta för sparbankerna?

Men en sak till. En af de nyttigaste inrättningar i sparbanksväg anser jag vara de s. k. sockensparbankerna, der kommunerna ikläda sig ansvarighet för de gjorda insättningar. Vi hafva flere sådana uti Skåne, i synnerhet i Kristianstads län; i Malmöhus har Konungens befallningshafvande nekat att gifva fastställelse åt sådana reglementen för dylika sparbanker, men i Kristianstads län har nämnda myndighet fastställt reglementen, hvarigenom i främsta rummet sparbankens styrelse och dernäst kommunen ikläder sig ansvarighet för gjorda insättningar; en anordning, hvarigenom allmänheten är fullt betryggad att icke förlora sina insättningar. Men på senare tiden har äfven Konungens befallningshafvande i Kristianstads län nekat att fastställa sådana reglementen. Om nu denna lag komme till stånd, så är det alldeles klart, att alla dessa reglementen upphäfdes, på samma gång de underkastades den minsta förändring. — Jag vet en socken i Skåne, i min hemtrakt, som har 900,000 kronor i en sockensparbank, men tro herrarne, att insättarne låta sina pengar stå kvar i denna bank, om kommunen icke står i ansvarighet? Nej, det blir naturligen då en rusning till denna bank för att uttaga der insatta medel, och hvilka följer det kan hafva, är lätt att förstå, synnerligen som sådana fall icke blifva enstaka. — Skola vi då befordra sådant? Jag för min del kan icke vara med om något sådant, vi komma

då ur askan i elden, och jag är öfvertygad om att den, som har den minsta tanke på bibehållande af dessa nyttiga inrättningar, icke minst för insättarne, delar denna min åsigt.

Här göres så mycket i vårt land, här nedsättas komitéer bland annat, för att bereda de mindre bemedlade rätt att besitta mindre egendomar, men det finnes intet, enligt min tanke, som så kraftigt befrämjar mindre bemedlades sträfvan att förskaffa sig mindre hemmansdelar som just dessa sparbanker. Nu kan t. ex en indelt soldat, som vill köpa sig en mindre hemmansdel och derå bygga sig ett hus, få sin rotehållare att gå i borgen för sig och derigenom skaffa sig ett sparbankslån. Eller en dräng, som gifter sig, kan be sin far eller sina släktingar att gå i borgen för sig och på sådant sätt få ett lån. Sparbanksstyrelserna veta nemligen, att dessa äro redbara och stråfsamma män, som de kunna lita på och dagligen hafva under ögonen. Börja de slarfva, uppsäges lånet. På så sätt erhålla de ett sparbankslån och kunna derigenom mycket lätt reda sig, betala sina skulder samt sitta såsom bofasta män, som i framtiden kunna blifva välmående familjefäder. Men huru skulle det gå, om sparbankerna indroges? Tro herrarne, de få låna i staden? Nej, det är omöjligt. Förut, innan sparbankerna kommo till, var det vanligt, att man tog vaxlar, hvilka två personer skulle skrifva på och en köpman i staden antingen sjelf skrifva på eller intyga dessa personers vederhäftighet. Tro herrarne, att de fingo detta kostnadsfritt? Nej, antingen klafband denne köpman dem, så att de icke vågade handla på något annat ställe, eller också tog han betydligt betaldt, så att deras lån kostade 12 eller 14 procent. Skola vi återgå till detta system, sedan nu dessa sparbanker tillkommit, och till följd deraf de flesta landtmän hafva lån i sparbankerna?

Det vore riktigt bekymmersamt, om detta lagförslag skulle antagas, men jag skall för närvarande icke trötta kammaren längre, utan jag hoppas, att kammaren skall afslå detsamma. Jag beklagar hvarje steg, som Riksdagen förut tagit till att klafbinda sparbankerna. En talare omnämnde, att år 1875 gick ett dylikt lagförslag igenom med en sådan enighet, men huru gick det då? Jo, det var den 19 maj, som frågan afgjordes i denna kammare, men då var en stor del rest, och det var omöjligt att yrka återremiss; — med ett ord, det var en dålig anda i kammaren, alla ville hem. Det var dock en talare, som klandrade lagutskottet för en sådan "sölig" lagstiftning. Men de andra voro så uttröttade, att de icke ville säga nej. Ty vi hade några dagar förut behandlat andra lagar med hundraåtals paragrafer, och de ville därför icke bråka med det, blott de finge komma hem. Detta fall kan således ej åberopas såsom prejudikat.

Men deremot år 1886, då det stora Smittska förslaget var före, hvilket skulle vara så bra, då antog lagutskottet endast sista delen deraf eller att Konungens befallningshafvande skulle ega rätt att utnämna en ledamot i hvarje sparbanks revision, men detta förslag inkom i rätt tid, så att folk voro vakna och kunde stå emot detsamma. Det afslogs då i denna kammare med 111 röster mot

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

67. Sedermera hafva olyckligtvis vid 1888 och 1890 års riksdagar framkomit förslag, hvilka dock varit ännu sämre. Jag beklagar detta, och jag kan icke tro, att denna kammare nu skall lägga ytterligare band på sparbankerna, som varit till sådan nytta för vårt land. Och på grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att få yrka afslag å det föreliggande föreslaget.

Herr Lindgren: Till en början ber jag att få upplysa, att jag visst icke är motståndare till att genom lagstadganden sparbankernas organisation och verksamhet tillfredsställande ordnas, samt att nödig säkerhet beredes dem, som der insatt sina besparingar och tillgångar; men å andra sidan anser jag, att man vid ordnandet af dessa förhållanden bör iakttaga en viss varsamhet, så att icke de rättigheter, som redan befintliga sparbanker för lång tid tillbaka lagligen vunnit och genom sina af myndigheterna fastställda reglementen fått sig tillerkända, helt och hållet rubbas och dessa bankers fortsatta verksamhet derigenom omöjliggöres, ty enligt min åsigt både bör och kan detta mycket väl undvikas, utan att det med berörda lagstadganden åsyftade ändamålet behöfver i någon mån åsidosättas. Om nödvändigheten af varsamhet uti ifrågavarande afseende erinrar också den komité, som haft denna fråga om hand och på hvars utlåtande det föreliggande lagförslaget grundar sig. Jag skall taga mig friheten helt kort återupprepa ett par yttranden. Å pag. 33 i komiténs betänkande säger komitén: "En lagstiftning för sparbankerna bör i komiténs tanke ingalunda söka bryta med de grunder, hvarpå sparbanksväsendet hos oss med sådan framgång utvecklats, och intvinga detta i nya former, utan fast hellre rättas derpå, att på det bestående grundval omgärda sparbanksinstitutionen med sådana garantier, att det stora, nästan obegränsade förtroende, hvarmed sparbankerna alltjemt af allmänheten omfattas, må bevaras". Vidare yttrar komitén: "Det gäller att noga tillse, att man icke genom att i detalj reglera sparbankernas verksamhet pålägger denna band, som i sjelfva verket äro för densamma främmande och måste inverka förlamande. Om man nemligen vid en lagstiftning, som är afsedd att gälla äfven för nuvarande sparbanker, förbiser de skiftande egendomligheterna i afseende å dessas organisation och verksamhet, löper man tydligen fara att undertrycka den befintliga sparbanksinstitutionen. Och detta vore utan tvifvel mycket att beklaga". Sedermera talas det om att postsparbanken ej kan i landsorten ersätta sparbankerna; och det är fullkomligt riktigt.

Mine herrar! Nu finnes det emellertid sparbanker, som bildats af enskilda personer för flera tiotal af år sedan och under förhållanden, då företagets framgång var ganska oviss. Vederbörande stiftare, som äfventyrade sina sammanskott och stodo risken, i fall företaget kom att gå med förlust, förbehöllo sig den vinst, som möjligen kunde uppstå; och detta förbehåll tillförsäkrades dem i sparbankens reglemente, som fastställdes af Konungens befallningshafvande. I följd af delegarnes omtanka och intresse samt de små förvaltningskostnaderna hafva dessa banker så små-

ningom gått så framåt, att lottbrefven äro värda vida högre än dess ursprungliga belopp och sålunda tagits i beräkning vid skifte i delegarnes dödsbo och äfven vid en mängd under tidens lopp skedda försäljningar; men om föreliggande lag antages, blir en dylik banks vidare verksamhet omöjliggjord, och delegarne hafva väl knappt annat att göra än att utreda banken, ty i annat fall skulle de lida ganska betydliga förluster, då räntan ej finge beräknas på högre belopp än det ursprungliga. Upplöses banken, så skulle det naturligtvis verka ganska obehagligt för alla dem, som hade affärer i banken, vare sig såsom insättare eller låntagare. Att genom nytt reglemente söka omreglera banken på dess gamla grunder skulle ej heller blifva så lätt, ty ovisst är om fastställelse å reglementet kunde erhållas, då icke ens bankens benämning finge på något sätt innebära en antydning om dess ändamål "att af allmänheten till förräntande emottaga penningar och genom räntans läggande till hufvudstolen dem ytterligare förkofra och medlen i mån af uppsägning återbetala". Många andra stötestenar mot den sökta fastställelsen komme nog också att uppstå. En bank af dylik art, som jag särskildt känner till, har, såsom jag förut nämnt, under flera tiotal af år bedrifvit sin verksamhet och blifvit utan anmärkning inspekterad af Konungens befallningshafvandes ombud; men nu föreskrifver den föreliggande lagen, att ungefärligen 1½ år härefter skall banken hafva ställt sig lagens föreskrifter till efterrättelse. Detta synes mig temligen hårdt. Om nu banken skall upphöra och upplösas, hvar skola insättarne få tillfalle att förvara och göra fruktbarande sina små besparingar i mån som de kunnat samla några kronor, och hvart skola de små låntagarne på 40, 50 kronor eller under ett par hundra kronor vända sig, ty ingen af dessa, hvarken insättare eller låntagare, kunna der vid lag hafva någon nytta af de enskilda bankernas kontor, och någon ny sparbank lär väl ej heller inom sådana orter komma till stånd åtminstone förr än den gamla sparbankens affärer blifvit fullständigt uppredda och avslutade?

Jag är ej emot hvilka kontroller och ordningsföreskrifter som helst för de redan befintliga sparbankerna och särskilda lagstadganden i afseende på bildandet af nya sparbanker, men jag anser, att man icke skall så godt som förbjuda en del sparbanker, som under en lång följd af år, på grund af behörigen fastställda reglementen, bedrifvit sin rörelse utan den ringaste anmärkning, att mer än några månader härefter fortsätta rörelsen, hvilket skall medföra förlust för många både delegare och låntagare i banken samt rubbningar för insättarne.

Den utlofvade och nödiga varsamheten synes mig således icke hafva blifvit tillbörligen iakttagen; och skulle jag därför helst yrkat återremiss till utskottet för att få den föreslagna sparbankslagen ändrad i det syfte, jag tagit mig friheten antyda; men som detta yrkande så i slutet på riksdagen påtagligen icke skulle medföra någon nytta, får jag yrka afslag på den föredragna punkten. Lagen kan ju i något förändrad form uti anmärkta afseenden återkomma till nästa riksdag.

*Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)*

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Hamra: Herr Wester har så fullständigt framhållit nödvändigheten af att införa en lag i det syfte, hvarom förslag nu föreligger, att jag icke har mycket att tillägga, men då jag under 15 år varit tjänsteman i en landssparbank och jag haft den glädjen att under hela denna tid hafva styrelsens fulla förtroende, så har jag ännu mer styrkts i den tro, att det är nödvändigt att få en lagstiftning, som leder till en starkare kontroll, än hvad de stadgar, som nu förefinnas, kunna åstadkomma. Min önskan har varit, att kontroll så mycket som möjligt skall utöfvas inom denna sparbank, men på grund af det synnerliga förtroende, man egnat mig, kan jag ju misstänka, att samma synnerliga förtroende varit rådande i de sparbanker, som kommit på obestånd. Jag anser därför, att en strängare kontroll är nödvändig och detta förslag, som här föreligger, synes hufvudsakligen hafva detta till mål.

Den förordning, som nu finnes, förbjuder, såsom herr Lasse Jönsson redan sagt, styrelseledamöter och tjänstemän att låna inom banken. Han framhöll derjemte, att många funnit sig stötta häröfver och icke längre velat arbeta i en sådan sparbank, men jag är af alldeles motsatt åsigt, nemligen att denna lagstiftning, åtminstone i den sparbank, hvori jag arbetar, ledt derhän, att dessa styrelseledamöter och tjänstemän fått en mycket giltig anledning att icke skrifva på borgen för sådana lån. De hafva förut icke kunnat neka sina vänner, men nu har den lagstiftning, som redan finnes, blifvit till fördel för dem, och dessa män äro inom den ort, hvarifrån jag är, de förnämsta, som vi kunna få till styrelseledamöter. Jag ser således uti detta lagförslag ingen fara. Men då detsamma innehåller vissa små detaljer, som jag icke fullkomligt gillar, så vill jag icke nu yttra mig om dem, för att icke förlänga debatten, utan kommer jag att, när hvarje särskild paragraf fördrages, begära ordet. Då jag, såsom sagt, anser lagen både nyttig och nödvändig, skall jag anhålla att få yrka bifall till det föreliggande lagförslaget.

Herr Anderson i Tenhult: Inom utskottet har jag i likhet med vice ordföranden varit af den åsigt, att utskottet bort afstyrka bifall till det föreliggande förslaget, såsom icke i sig innebarande någon fördel. Då emellertid flertalet inom utskottet hade en annan uppfattning, lät jag dock mina betänkligheter falla och inskränkte mig till att anmäla min reservation mot utskottets hemställan beträffande 11 § i föreliggande lagförslag; men skulle det blifva votering mellan afslag och något framställt yrkande, så kommer jag att rösta för det forra. Herr talman! Jag skall icke göra något yrkande.

Herr Elowson: Herr talman! Sparbanksverksamheten i vårt land leder sitt ursprung från associationens mäktiga kraft; det var nemligen arbetare vid Bromö glasbruk, som stiftade den första sparbanken i Sverige, men som denna numera icke finnes kvar, så uppgifves vanligen Göteborgs sparbank såsom den äldsta. Se-

dermera har det allmänna medborgerliga intresset tagit hand om sparbanksrörelsen, och i följd deraf har denna för hela landet i socialt och ekonomiskt hänseende lyckliga verksamhet ledt till ganska storartade resultat. Det uppgifves sålunda, att vid 1889 års slut i landets sparbanker fans insatt ett kapital af 268,000,000 kronor. Nu gör jag mig den frågan: hvilka ega dessa medel? Svaret kan icke för mig blifva något annat än att det är insättarne. Men om insättarne eller, som de förut hette, delegarne förr voro i tillfälle att öfva något inflytande på förvaltningen af sparbankernas angelägenheter, så är det nu meningen att alldeles utesluta dem härifrån. Detta är en princip, som jag anser alldeles felaktig, men som genomgår den lag, som nu är förelagd Riksdagens pröfning. Det har från hallandsbanken argumenterats för denna lag gent emot ingen lag alls. Det är sant, att vi behöfva en sparbankslag, men vi kunna icke finna oss tillfredställda med en lag, sådan som den nu föreslagna.

På senare tider hafva här uppstått andra, om jag så får säga, sparinrättningar, nemligen lifrätteanstalterna. I dessa anstalter lemnas vanligen stort inflytande åt delegarne eller insättarne, ty de få komma tillsammans antingen omedelbart till årsstämmorna eller beträffande några anstalter med kortare eller längre tids mellanrum för att välja deputerade, hvilka bilda en öfverstyrelse, som sedermera i sin ordning utser styrelse. Nu har man förut i sparbankerna haft principaler och delegare, och dessa delegare, som haft penningar insatta i banken, hafva fått närvara vid och deltaga i årsstämmorna samt der välja styrelse och revisorer. Detta är enligt mitt förmenande riktigt. Dessa delegare skulle hädanefter kallas insättare, och detta är rätt från den föreslagna lagens ståndpunkt. Nu har man jmfört dessa insättare med depositionshafvare i enskilda banker, men herrarne torde finna, att de båda kategorierna icke kunna jmföras med hvarandra. De enskilda bankerna bildas af aktieegare för att förtjena penningar, medan deremot hufvudmännen eller de, som stifta en sparbank, ledas af ett allmänt intresse att hjälpa de mindre bemedlade att få ränta på sina besparingar. De göra således detta, om jag så får säga, i filantropiskt intresse, men deraf följer icke, att insättarne skola vara helt och hållet beröfvade tillfälle att öfva inflytande på förvaltningen af sina angelägenheter. Nu säger man visserligen, att sparbanksdelegarne icke kunna sjelfva tillvarataga sina intressen, men detta är dock ett påstående, som icke är bevisadt. Det må vara sant, att en stor del af dem icke kan omedelbart deltaga i årsstämmorna, men de böra dock på något sätt få göra sitt inflytande gällande. Om man till exempel stadgade, att såsom hufvudmän kunde väljas endast personer, som äro delegare och hafva en viss penningssumma i sparbanken, då hade man en större garanti i detta fall, och likaså om det stadgades, att insättarne finge välja deputerade, som skulle tjenstgöra under en viss tid och som skulle utse styrelse och revisorer.

Sparbankerna hafva också ganska stora reservfonder. Det uppgifves i handlingarna, att dessa 1889 utgjorde 8.8 procent af

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

delegarnes behållning. Gör jag nu samma fråga som nyss eller hvilken som eger dessa reservfonder, så blir svaret icke lika lätt; men utan tvifvel hafva dessa fonder uppkommit genom delegarnes penningar, och därför böra insättarne väl hafva något inflytande på användningen deraf. Nu skulle enligt gällande och blifvande sparbankslag styrelsen och förtröendemännen kunna få disponera af dessa fonder till vissa allmännyttiga ändamål, så snart fonderna öfverstiga 10 procent af delegarnes behållning, men delegarne sjelfve få icke vara med och yttra sig om detta. Mig synes enklast och naturligest, att någon del af vinsten komme delegarne till godo, så att, om reservfonden blefve större än den behöfde vara, delegarne borde på något sätt få del af öfverskottet. Jag skulle således vilja karakterisera den nu framlagda lagen så, att den vill i enlighet med en gammal regel göra allt för insättarne, men ingenting genom insättarne. Den går visserligen ut på att betrygga insättarnes intressen, men den vill icke gifva dem något inflytande. Jag tror dock, att de, som ega dessa 268,000,000, hvilka 1889 funnos insatta i våra sparbanker, hafva det största intresset af att dessa millioner blifva väl förvarade, och må vi därför utarbete en lag i det syftet, att dessa insättare eller delegerade få något inflytande på sparbankernas förvaltning.

Ur denna principiella synpunkt är det, som jag yrkar afslag å lagen.

Herr *Hedin* instämde med herr *Elowson*.

Herr *Sjö*: Utskottet har, såsom synes, användt samma motiv, som herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet anført vid detta ärendes föredragning inför Kongl. Maj:t. Ett af dessa motiv är, att en sparbank, som måst afveckla, icke lemnat mera än 40 procent å de insatta beloppen, och att en annan sparbank, som råkat i samma ställning, visat en brist af 70,000 kronor, ehuru böckerna utvisade ett öfverskott på öfver 50,000 kronor. Jag hemställer dock till herrarne, huru vida man, äfven om den nu föreslagna lagen funnits vid tiden för dessa fallissement, kunnat derigenom förebygga de bedrägerier, som då begingos i dessa båda banker. Jag vågar härför svara nej, ty bedrägerierna hade fortsatts under flera år, och hvad som der kunnat hjälpa, hade varit en grundlig revision, som försiggått år efter år. Revisioner hade visserligen egt rum, men på ett slappt och icke tillfyllestgörande sätt.

Vår nuvarande lag gifver Konungens befallningshafvande rätt att ingripa i alldeles tillräckligt hög grad, och om det nu framlagda förslaget skulle upphöjas till lag, så fruktar jag att Konungens befallningshafvande på grund af 21 § i förslaget kanske mången gång skulle komma att ingripa på ett sådant sätt, som icke skulle synnerligen gagna det allmänna och måhända allra minst den sparbank, som det är fråga om. Konungens befallningshafvande berättigas genom denna paragraf att när som helst ställa till en undersökning, i hvilken sparbank som helst och på bankens

bekostnad. Jag hemställer, huru pass behaglig en sådan undersökning skulle blifva, om det sedan skulle visa sig, att den varit alldeles obehöflig.

Vi skola tänka oss, att dessa sparbanker hafva nära 300,000,000 kronor om hand. Om dessa sparbanker skulle blifva underkastade den nu föreslagna lagen och derigenom komma i en ständig fara för ingrepp från Konungens befallningshafvandes sida i tid och otid, så skulle de måhända finna sig föranlättna att upphöra med sin verksamhet. Häraf blefve då följden, att deras många låntagare finge sina lån uppsagda, och hvar skulle dessa då få penningar ifrån. Jo, säger man, i städerna skall penningrörelsen centraliseras, och dit få landtmännen resa in för att erhålla sina lån, ty landtbrukarne skola blott sköta sin näring, men icke handhafva någon penningrörelse, ty det äro de icke vuxna till. Jag betvivlar dock, att det skall blifva någon välsignelse med att främtaga landsorten den verksamhet med in- och utlåning af penningar, som nu bedrifves af sparbankerna. Dessa hafva utöfvat en så gagnelig inverkan, att man knappt på något ställe vill vara af med dem.

Jemför man dessa 377 sparbanker i afseende på deras soliditet och antal med andra bankinrättningar, så är jag förvissad om, att de skola befinnas vara lika solventa och lika väl förvaltade som andra penningeinträttningar inom landet. Man må säga, att de fört sina räkenskaper på papperslappar och på det eller det mindre fullständiga sättet, men man har dock icke kunnat i detta hänseende uppgifva någon viss bank, det har man noga aktat sig för. Jag antager också, att Konungens befallningshafvande med den rätt att kontrollera, som de hafva enligt 1875, 1888 och 1890 års förordningar, redan nu tillse, att räkenskaperna blifva ordentligt förda.

Ytterligare anser jag såsom ett ingrepp i sparbanksstyrelsens verksamhet den bestämmelsen i den föreslagna lagen, att man icke skall ega rätt att utan Konungens befallningshafvandes tillstånd använda det belopp af reservfonden, som öfverstiger 10 procent af insättarnes behållning. Vill en styrelse använda det öfverskjutande beloppet till något välgörande ändamål, så skall den ingå till Konungens befallningshafvande och i ödmjuka ordalag be om lof dertill, men då kan Konungens befallningshafvande säga nej, i fall ej i sparbankens reglemente derom särskildt är stadgad, om också vinsten uppgår till 90 procent af motsvarande insättares behållning. Detta hårda ingrepp kan jag icke vara med om, utan yrkar afslag.

Herr Aulin: Jag är för min del en varm vän af skarp kontroll öfver sparbankerna, på det att insättarnes medel må blifva till fulllo skyddade. Men om man genomläser föreliggande förslag till sparbankslag, så finner man, att genom hela förslaget går såsom en röd tråd Konungens befallningshafvandes diktatoriska myndighet öfver hela sparbanksinstitutionen. När man vidare betänker, huru sparbankerna uppkommit, att det är de små inom samhället, som sammanskjutit dessa besparingar för att ega något på sin ålderdom, och då man erkänner, att dessa, som vi hört, be-

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

tydliga besparingar också behöfva bevaras, så borde man äfven kunna tänka sig, att dessa delegare borde hafva något att säga i fråga om sjelfva lagstiftningen för sparbankerna. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade nyss, att innan detta lagförslag framkom, hade Konungens befallningshafvande blifvit hörda — och det synes också af hela lagförslaget, att de blifvit hörda — men sparbanksdelegarne hafva det icke.

Man har äfven yttrat, att postsparbanken numera i väsentlig mån skulle kunna ersätta våra sparbanker. För min del tror jag det alls icke, ty postsparbanken tager nog mot penningar, men den koncentrerar dessa penningar inom riksbanken eller på dylikt sätt, då deremot sparbankerna placera hvad de mottaga på kringliggande orter och kunna derigenom bereda gagnande och nyttiga företag framgång.

På grund af hvad uti denna fråga redan blifvit anfördt, ber jag få förena mig med herr Lilienberg och yrkar afslag å föreliggande förslag.

Herr Nilson från Lidköping: Herr talman, mine herrar! I motsats till den siste och flere föregående talare helsar jag med stor fögnad det förslag till lag angående sparbanker, som nu är framlagdt.

Såsom motionär vid 1888 års riksdag tillät jag mig föreslå så väl skärpta bestämmelser om kontroll af sparbanker som förbud för styrelseledamöter och tjänstemän i sparbanker att innehafva lån i de banker, som stå under deras förvaltning. Denna motion vann till väsentlig del Riksdagens godkännande och har sedan ledd till de förändringar i 1875 års sparbankslag, som innefattas i kongl. förordningarna af den 31 december 1888 och den 5 september 1890.

Men med allt erkännande af dessa förordningars behöflighet och den nytta, de redan hunnit medföra, får man icke tro, att allt är dermed tillräckligt väl bestäldt. Ännu saknas åtskilliga bestämmelser i både ett och annat afseende, som äro af nöden för att betrygga insättarnes rätt. Sålunda måste det framför allt anses nödigt, att hvarje sparbank eger en lagom afpassad grundfond, att hvarje sparbank har ett i behörig ordning fastställt reglemente samt att en redig och ordentlig bokföring är hvarje sparbank ålagd.

Föreskrifter i sådan rigtning äro i det nu framlagda förslaget gifna, och det förundrar mig, att någon kan vilja motsätta sig så viktiga och snart sagdt oundgängliga bestämmelser, då det gäller penningeinrättningar, som tillsammans hafva att förvalta så stora summor som ända till 300 millioner kronor, hufvudsakligen sammanparade af den fattigare eller den mindre bemedlade befolkningen.

För min del vill jag ingalunda vara med om att gränserna för sparbankernas fria verksamhet göras allt för tränga; men det föreliggande förslaget lägger icke heller, så vidt jag kan se, något allt för öfverdrifvet stort tvång på dem, utöfver hvad som är af nöden för att betrygga insättarnes och sålunda på samma gång sparbankernas eget bästa.

Jag vill alltså, herr talman, med synnerligt nöje gifva min röst för Kongl. Maj:ts förslag med de förändringar, som af utskottet deri vidtagits.

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Herr Falk: Jag beklagar, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet icke är närvarande, ty jag begärde ordet med anledning af ett yttrande i slutet af herr statsrådets anförande. Jag har icke direkt talat om 11 paragrafen, utan endast yttrat, att jag för min del finner det alldeles olämpligt att upptaga sådana detaljbestämmelser, som detta förslag innehåller. Jag framställde den frågan: är det månne antagligt, att detaljerade bestämmelser rörande så kallad motbok och dermed sammanhängande frågor kunna i lagen så affattas, att de motsvara, hvad dermed åsyftas, samt påpekade, att till detaljbestämmelse också måste räknas mom. 3 af § 11.

Sedan jag begärde ordet, har herr Lasse Jönsson jemte flere andra talare förordat reservantens förslag, att hela lagförslaget bör afslås, och de hafva såsom skäl åberopat — hvilket synes mig alldeles opåkalladt — det förskräckliga förmynderskap, Konungens befallningshafvande skulle utöfva, om denna lag komme till stånd. Är det verkligen antagligt, att detta så kallade förmynderskap kan blifva så synnerligen farligt? Är det antagligt, att Konungens befallningshafvande har vilja att skada sparbankerna? Man kan möjligen antaga, att kontrollen inom ett och annat län blir mindre verksamt iakttagen, men att Konungens befallningshafvande skulle göra sig skyldig till sådana åtgärder, som åtskilliga här påpekat, det vågar jag för min del taga samtliga Konungens befallningshafvande fria från. Här har sagts, att i och med detsamma, som detta förslag blefve lag och den förskräckliga kontrollen komme till stånd, vore det slut med alla sparbanker på landet. De skulle slopas och deras verksamhet dragas till städerna. Landtmännen skulle få återvända till den af Lasse Jönsson omtalade praktiken, att vid lånebehof taga vexlar o. s. v. Jag tror, att man genom att framkalla sådana bilder, som icke i realiteten hafva någon motsvarighet, endast visar sin obenägenhet mot all lagstiftning i detta ämne.

För min del håller jag före, att lagen är mycket behöflig och i sina hufvuddrag synnerligen god, hvarför den ock bör i hufvudsakliga delar antagas.

Herr talman! Då jag försummade att sista gången, jag hade ordet, yrka bifall till första punkten, skall jag be att få göra det nu.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag skall yttra mig kort och endast bemöta hvad af några talare nämnts, sedan jag instämde med herr Lilienberg.

Det har sagts, att nuvarande bestämmelser för sparbankerna äro otillräckliga och icke lemna nog kontroll. Jag får säga, att sedan de sista bestämmelserna infördes i vår sparbankslag 1888 och 1890, särskildt de under förstnämnda året, är min öfvertygelse, att kontrollen är fullt tillfredsställande. Vi böra invänta följderna

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

af nämnda lagstiftning. Det är erfarenheten derom, som för närvarande brister oss. Vi hafva icke ännu haft tid att inhemta tillräcklig erfarenhet om 1888 års bestämmelser, hvilka just innebära en ganska skärpt kontroll öfver sparbankerna.

En talare har funnit det lämpligt att nämna om de falsarier, som skedde i Elmhults sparbank. Jag kommer icke riktigt i håg, hvori de bestodo, men jag tror det var bedrägerier. Tror då han eller någon annan, att man kan lagstifta så, att man derigenom kommer ifrån bedrägerier? Hvarken genom detta lagförslaget eller genom något annat kan man, dess värre, helt och hållet förekomma dylika saker. Sådana exempel bevisa följaktligen alls intet och de borde således icke framhållas i sådan afsigt, som nu skett.

En annan talare sade, att i nu gällande lag fans icke ett ord om sparbankernas in- och utlåningsrörelse. Detta anser jag icke vara ett fel. Låt sparbanksstyrelserna sköta den saken sjelfva. Bankerna göra det bra mycket bättre utan ingrepp från andra, äfven i en sådan detaljfråga.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet anmärkte bland annat, att Konungens befallningshafvande nästan i alla län tillstyrkt förslaget. Det är väl icke att undra på. Om någon kommer och erbjuder Konungens befallningshafvande utvidgning i deras magt och myndighet, så säga befallningshafvande icke nej till det, så det är ju helt naturligt. Statsrådet framhöll vidare vissa lagstridigheter, som begåtts inom sparbankerna, men om jag hörde rätt, lågo de fall, han nämnde, före den tid, då skärpt kontroll infördes. Jag säger ännu en gång, vi böra inhemta erfarenhet om denna skärpta kontrollens verkan, så få vi se, om vi behöfva öka dessa kontrollbestämmelser.

Slutligen har det vidrörts, hvilken utveckling dessa sparbanker erhållit. Ja, den utvecklingen är i ordets fulla bemärkelse storartad. Men hvad bevisar detta, om icke just det, att den fria verksamheten i större mån än något annat främjat sparbankernas utveckling. Och detta talar väl mer än något annat för att icke nu ytterligare lagstifta, förr än vi få se, att vi icke hafva lagbestämmelser nog.

På grund af hvad jag nu anfört ansluter jag mig till dem, som yrkat afslag å denna lag.

Häruti instämde herrar *Truedsson, Gyllensvärd, Bexell* och *Bruse*.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har begärt ordet för att yrka bifall icke endast till denna paragraf, utan till lagen i dess helhet. Jag tror icke, att det är någon dag för tidigt att få lagstadganden angående våra sparbanker. Det har redan vid så många tillfällen långt för detta visat sig vara af behofvet påkalladt att få en dylik lag, så att jag tror, att vi ju förr dess hellre böra antaga den nu föreliggande.

Här har framhållits såsom en anmärkning mot lagen, att den stadgar ett förmynderskap för våra bankinrättningar. Måne det

icke är behöfligt? Hvad är det för fara deri? Den, som har sina papper i ordning, han behöfver icke vara rädd. Således anser jag förmyndarskapet icke vara till skada, utan tvärt om till gagn, och det bör icke betraktas såsom ett ingrepp utan såsom en fördel. Det har äfven framhållits, att Konungens befallningshafvande tillstyrkt detta förslag endast för att få det höga nöjet att revidera sparbankerna. Jag tror icke, att man bör se saken från denna synpunkt, utan jag tror, att då Konungens befallningshafvande ansett förslaget vara behöfligt och nyttigt, har den ej velat undandraga sig detta bestyr. Sedan har man hotat med, att sparbankerna skulle komma att upphöra, om tillsynen blefve för sträng. Jag tror icke, att våra banker äro så styva, att de icke vilja underkasta sig denna tillsyn, och om några af dem äro det, då må de gerna ändra namn och kalla sig för folkbanker eller något dylikt.

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Huru jag än ser saken, kan jag ej finna annat, än att det är rätt och billigt, att vi få en sparbankslag, ty vi böra komma ihåg, att vissa sparbanker äro så gamla, att de tillkommit på en tid, då svenska folket hade ett helt annat begrepp om ordhållighet än nu. Det var på den tiden, när ett löfte och ett handslag voro detsamma som en ed. Då kunde bankerna existera, men nu, när hvarken vittnen eller borgen hjälper, måste man hafva en allvarligare tillsyn.

Jag vill icke uppehålla tiden längre, utan ber att få yrka bifall till den nu föredragna 1 §.

Herrar *Holmgren* och *Rydberg* instämde häruti.

Herr Peterson i Hasselstad: Herr talman, mine herrar! Sedan jag i denna fråga genomläst så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets utlåtande deröfver, har jag kommit till den åsigt, att denna lag för sparbankerna är nödvändig, och jag vill derfor icke vara med om att afslå densamma.

Här har sagts med skäl, som äro beaktansvärda, så väl från statsrådsbanken som äfven af en talare på hallandsbanken, att det vore nödvändigt att stifta en lag för sparbankerna, för att förekomma, så vidt möjligt vore, att icke de smås i samhället eller arbetarnes sparpenningar gå förlorade. Det är visserligen i nu gällande sparbankslag bestämdt, att revision af sparbankerna skall ske, och Konungens befallningshafvande har äfven rättighet att inspektera dem. Men då förhållandena äro sådana, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrat till statsrådsprotokollet eller att "det lär vara uppenbart, att första vilkoret för utöfvande af denna kontroll är, att den kontrollerande kan erhålla tillförlitlig kännedom om ställningen hos vederbörande sparbank, och en sådan kännedom måste tydligen hemtas af sparbankens böcker. Men nu innehåller 1875 års författning intet om sparbanks skyldighet att föra böcker, och då förordningen angående handelsböcker m. m. den 4 maj 1855 icke anses vara tillämplig på sparbank, har sparbanken att sjelf bestämma angående

*Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)*

vidden och beskaffenheten af sin bokföring. En sådan obegränsad frihet har emellertid haft till följd, att bokföringen i ett stort antal sparbanker är ofullständig och opålitlig. Stundom föres endast kassabok och icke ens denna alltid ordentligt, och bokslut kan då naturligtvis icke göras" — så hemställer jag, om det icke är nödvändigt, att sparbanksstyrelserna få en föreskrift, huru bankernas förvaltning bör ske, för att icke någon anmärkning deremot skall göras.

Den kontroll, som nu förefinnes, är ganska kostsam både för staten och länen, men är till föga gagn, om ej ordentliga räkenskapsböcker förefinnas.

Visserligen har inom det län, jag tillhör, icke, utom på ett enda undantag när, vid sparbanksinspektionerna förekommit några anmärkningar, men jag anser likväl nödvändigt, att en tydligare föreskrift i detta afseende än den, som existerar, kommer till stånd.

Den gamla lagen innehåller endast tolf paragrafer, men den nya deremot trettiofyra. Sålunda är den nya lagen både utförligare och fullständigare än den gamla.

Då jag för öfrigt icke har något att erinra mot den nu föredragna 1:sta paragrafen, ber jag att få yrka bifall till den samma. Vid den fortsatta föredragningen af lagen kan det hända, att jag kan hafva en eller annan mindre anmärkning att göra.

Herr Östberg: Då man har att bedöma det nu föreliggande förslaget, bör man enligt min tanke noga fasthålla vid hvad som är sparbankernas ändamål. Detta består i att skaffa insättarne fullständig säkerhet för och att lemna dem den största möjliga afkastning på deras besparingar. Jag anser visserligen, att sparbankerna äfven hafva ett annat ändamål, nemligen att tillgodose lånebehovet inom den ort, der de finnas. Om emellertid dessa ändamål komma i kollision med hvarandra, så måste man erkänna, att det första eller att tillgodose insättarnes intressen är det förnämsta och viktigaste. Ur denna synpunkt måste man erkänna, att den bästa möjliga kontroll är af stor vikt.

Det har af en och annan af de föregående talarne äfven gjorts något afseende på sparbanksdirektionernas anspråk. Jag tror dock, att man icke bör drifva denna hänsyn allt för långt.

En talare på kristianstadsbanken yttrade, att man genom denna lag dömer sparbanksdirektionerna till förlust af medborgerligt förtroende. Det kan icke vara rätt att se saken på det sättet. En samvetsgrann förvaltare af andras medel bör icke göra några invändningar mot, att en fullt verksam kontroll eger rum. Enligt min tanke böra sparbanksdirektionerna endast anses såsom förmyndare för insättare, som icke sjelfva kunna vårda sina medel. I samma mån, som man ser sparbanksdirektionerna såsom förvaltare af andras medel, bör man vara angelägen om att tillse, att kontrollen också blifver genomförd.

Mot behovet af kontroll har gjorts den invändningen, att en

lagstiftning aldrig kan förekomma bedrägerier och falskarier. Detta må vara sant från en viss sida sedt, men å andra sidan är det väl bekant, att i samma mån, som slappheten i kontrollen växer, ökas frestelsen att icke motsvara det förtroende, som lemnats. Om år efter år gå, utan tillsyn om medlen äro rätt placerade, växer hos svaga personer frestelsen att försnilla dem anförtrodda medel.

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Vice ordföranden i lagutskottet yttrade, att kontrollen antagligen komme att blifva synnerligen ojemn, i det att Konungens befallningshafvande i vissa län komme att handhafva lagen med stränghet och i andra åter med mindre stränghet. Jag tror, att hans farhågor i detta afseende äro öfverdrifna. Konungens befallningshafvande kan icke utsträcka sin befogenhet längre, än hvad lagens bokstaf gifver anledning till, och dess utom är att märka, att Konungens befallningshafvandes bestämmelser vid tillämpningen af denna lag icke äro gifna i en sista instans. Mot Konungens befallningshafvandes beslut i dessa så väl som i andra frågor, står det den missnöjde öppet att besvara sig hos Kongl. Maj:t, och genom den pröfning, som der kommer att uppstå, kan man vara öfvertygad om, att lagen kommer att handhåvas på lika sätt i alla delar af landet.

Det har yttrats, att man genom antagandet af denna lag skulle löpa fara, att en del sparbanker komme att upphöra och andra åter att ombildas till sparkassor. Jag har svårt att se någon olägenhet i detta. Om det i en ort, der många små sparbanker finnas, vore lämpligt, att de sammanslöto sig till större sparbanker, kan jag icke finna, att deri skulle ligga någon egentlig olycka hvarken för insättarne eller för dem, som hittills varit sparbankens låntagare, och om en del sparbanker förvandlades till sparkassor, så kan jag icke heller deri se någon olägenhet.

Herr Elowson yttrade såsom en principiell invändning mot lagen, att insättarne genom den sammas antagande icke finge någon rätt att deltaga i sparbankernas förvaltning. Ja, om jag kunde se, att insättarne hade någon praktisk fördel af att deltaga i hufvudmännens sammanträden, skulle jag möjligen kunna vara med om det rigtige i denna invändning. Men då man genom lagen bestämt en fast grund för styrelsernas sammansättning och skaffat kontroll genom Konungens befallningshafvande, så tror jag, att dessa insättare, som icke i allmänhet äro erfarna i att bedöma penningeangelägenheter, få sina intressen lika bra tillgodosedda, som om de tilldelades rätt att sjelfva föra sin talan. Jag anser det så mycket mindre skäl att tänka härpå, som det blefve omöjligt att bestämma hvars och ens rösträtt vid sammanträdena.

För närvarande är endast § 1 föredragen. Det må vara möjligt, att man vid de följande paragraferna får anledning att göra några ändringar, men att principiellt motsätta sig lagen redan vid denna paragraf, kan jag icke vara med om. utan jag hemställer för min del om bifall till den föredragna paragrafen.

Herr grefve Hamilton: Jag skall endast be att i största

*Kor. förslag
till lag an-
gående spar-
banker n. n.
(Forts.)*

korthet få bemöta några mot det föreliggande förslaget gjorda invändningar, hvilka icke synas mig befogade.

Den ärade representanten för Ingelstads och Färrestads domsaga omnämnde, att särskildt i södra Sverige vore vanligt, att kommunerna iklädde sig garantier för sparbankernas säkerhet. För att nu illustrera, huru ödesdiger den magt vore, som genom den nya lagen komme att läggas i händerna på Konungens befallningshafvande, framhöll den ärade talaren, att, om dessa sparbanker, för hvilka kommunerna stält garantier, begära stadfästelse å någon förändring i reglementet, komme Konungens befallningshafvande med denna lag i händerna att begagna tillfället till att förbjuda kommunernas garanti, och detta skulle, menade den ärade talaren, otvifvelaktigt inverka skadligt på ifrågavarande sparbankers anseende.

Den ärade talaren torde här fullständigt hafva misstagit sig. Denna lag lemnar frågan om kommunernas rätt att ikläda sig garanti för sparbanks säkerhet helt och hållet å sido. Det är, som bekant, en omtvistad sak, huru vida kommuner böra få ikläda sig en sådan garanti. Men när ett sådant beslut en gång blifvit fattadt och vunnit laga kraft, kan Konungens befallningshafvande icke på grund af något stadgande i denna lag upphäfva det samma. Ej heller lägger denna lag på något sätt hinder i vägen för Konungens befallningshafvande att framdeles stadfästa ett reglemente, deri kommun iklädt sig en dylik garanti. Det finnes icke ett ord i lagförslaget, som skulle kunna gifva stöd åt ett dylikt tillvägagående.

Jag har särskildt uppehållit mig vid detta af den ärade talaren anförda exempel på faran af den magt, som genom denna lags antagande skulle läggas i Konungens befallningshafvandes händer, emedan just detta exempel ådagalägger, att man här inbillar sig en fara, som icke finnes.

Den ärade representanten för Vexjö och Oskarshamn berörde en ganska intressant fråga. Han omtalade, att så väl i hans hemort som äfven på åtskilliga andra orter finnes ett egendomligt slags sparbanker, hvilka äro grundade på lotter och bedrifvas i ändamål att skaffa vinst åt delegarne. Han uttryckte sina farhågor för, att dessa sparbanker skulle komma i en svår belägenhet genom den nya lagen. Om jag fattade honom rätt, menade han, att då dessa banker arbeta för vinst åt delegarne, blifver följden af lagen den, att Konungens befallningshafvande nekar stadfästelse å det för banken antagna reglemente, hvarigenom den urståndsättes att åtminstone i sin nuvarande form fortsätta sin verksamhet. Jag undrar icke så mycket på, att denna farhåga uppkommit, då detta slags sparbanker icke, så vidt jag kunnat finna, uttryckligen omnämnas, vare sig i komitébetänkandet eller i lagförslagen. Men jag föreställer mig dock, att den ärade talaren icke behöfver hysa några farhågor. Dessa sparbanker höra för närvarande icke under sparbankslagstiftningen och komma icke heller att göra det. Deremot komma de, så vidt jag kan förstå, att falla under den andra lagen eller lagen angående s. k. folkbanker och dermed

jemförliga inrättningar. De äro följaktligen icke pligtiga att söka fastställelse å sina reglementen. Men om en sådan bank vill hafva fastställelse på sitt reglemente, lär väl Konungens befallningshafvande icke undandraga sig att lemna sådan fastställelse, för så vidt dessa banker, såsom jag föreställer mig, måste anses höra till sådana allmänna inrättningar, hvilkas reglementen må fastställas af Konungens befallningshafvande. Det enda obehag, som dessa banker, enligt mitt förmenande, kunna få af den nya lagen, är, att, om i deras benämning förekommer ordet *sparbank*, så måste det utbytas mot någonting annat, t. ex. ordet *sparkassa*. Den ärade talaren tycktes tro, att i den nya benämningen icke ens finge finnas något, som antydde, att banken idkade sparbanksrörelse. Men så är det icke. Det är blott ordet *sparbank*, som man velat monopolisera. Jag tror därför icke, att den ärade talaren för dessa bankers skull behöfver hysa några betänkligheter mot den föreslagna lagen.

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Slutligen vill jag vända mig mot den ärade representanten för Karlstad och Filipstad. Han sade, att man i detta lagförslag gjort mycket *för* insättarne, men för litet *genom* dem. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att man visserligen icke föreskrifvit i lagen, att insättarne skola deltaga i förvaltningen af bankerna, men man har icke heller på något sätt lagt hinder i vägen för ett sådant deltagande. Den ärade talaren lät förstå, om jag fattade honom rätt, att hans anspråk på insättarnes deltagande i förvaltningen skulle varit tillfredsställda, om hufvudmännen skolat väljas bland insättarne. Men enligt 7:de § i den föreslagna lagen går det ju mycket väl för sig att välja insättare till hufvudmän. I 7:de § säges, att hufvudmännen kunna utses, hur som helst, på det sätt reglementet bestämmer, endast med den inskränkning, att deras antal ej får understiga tjugu och ej öfverstiga femtio. Om man vill, kan man således i reglementet föreskrifva, att hufvudmännen skola väljas bland insättarne.

Samme ärade talare anförde äfven såsom ett skäl mot lagförslagets antagande, att i detsamma ej upptagits något stadgande, hvarigenom insättarne fingo någon fördel af bankovinsten. Men det är just hvad i detta lagförslag blifvit gjordt. I 15:de § har nemligen intagits den bestämmelsen, att, sedan 10 % af behållningen reserverats, det kan beslutas: "att öfverskottet skall användas för väckande och underhållande hos mindre bemedlade insättare af låg till ökad sparsamhet eller ock, der reglementet sådant uttryckligen medgifver, för välgörande eller allmännyttigt ändamål". Afven här har lagstiftaren sålunda öfverlemnats saken åt vederbörandes eget godfinnande, men derjemte, såsom den regelmässiga användningen af vinsten, betecknat dess användande till insättarnes förmån.

Det var hufvudsakligen för att göra dessa anmärkningar, jag begärde ordet. I öfrigt skall jag endast be att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Det är icke tvifvel underkastadt, att man i afseende på sparbankerna kan med nöje kon-

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

statera, att deras verksamhet varit fördelaktig så väl för insättare af mindre penningebelopp, som då frågan varit om förmedlande af mindre lån. Men, mine herrar, det kan icke lemnas ur sigte, att dessa banker vuxit upp till sådan storlek, att en kontroll, och en verklig kontroll, är alldeles nödvändig. Mot det nu föreslagna lagförslaget hafva åtskilliga talare uppträdt, men jag har icke kunnat finna, att några anmärkningar mot förslaget varit fullt graverande. Man har hufvudsakligen anmärkt, att det icke vore nödvändigt att lagstifta och reglementera mera i afseende på dessa banker. Jag deremot har en annan mening; jag tror, att vi i det fallet — så vida vi icke gå in på det enskilda området — icke kunna reglementera för mycket, då frågan gäller säkerheten för dessa insättare. Det har sagts, att de senaste tilläggen till sparbankslagen skulle verkat så olyckligt, men jag tror tvärt om, att de verkat lyckligt. Det är min fulla öfvertygelse, att så väl lagen af 1888 som af 1890 varit för sparbankerna nyttig, och jag tror äfven, att denna lag, i fall den kommer att tillämpas, skall visa sig vara till gagn.

Här har talats åtskilligt om en del banker, som nu drifva sin rörelse under namn af sparbanker, men äro ställda på aktier, och det har sagts, att dessa icke, om den nya lagen antoges, skulle kunna existera. Det är sorgligt för de personer, som hafva aktier i sådana banker, att de icke skulle kunna tillgodogöra sig dem, i fall denna lag komme till stånd, men jag anser det vara riktigt, att dessa banker icke få drifva sådan rörelse under namn af sparbanker, då de icke hafva någon annan ansvarighet än det aktiekapital, de representera.

Herr Sjö nämnde, att man genom denna lag komme att drifva penningarörelsen till städerna, så att man måste dit för att få penningar. Det tror jag icke är meningen att drifva sparbankerna till städerna, utan att drifva rörelsen, der den är, och lagstifta för sparbankerna så, att de kunna existera, och så, att allmänheten lar förtroende för dem.

Samme talare nämnde äfven, att han tyckte, det vore en för sträng bestämmelse, att styrelserna för sparbankerna icke skulle kunna få använda vinsten utöfver de 10 %, som måste reserveras, till något ändamål, med mindre Konungens befallningshafvande gifve sitt tillstånd dertill. Ja, det kan visserligen synas så, som om Konungens befallningshafvande skulle få en ganska stor magt, men jag anser det vara fördelaktigt för styrelsen, att Konungens befallningshafvande först får pröfningsrätt i fråga om användandet af vinsten, för att icke sedan Konungens befallningshafvande möjligen må komma och säga, att medlen icke äro använda för nyttiga ändamål, utan måste betalas tillbaka. När nu sparbankernas kapital är nära 300 millioner kronor, tror jag verkligen, att det är lagstiftarnes skyldighet att se till, att en verksam kontroll utöfvas, så att icke allmänheten, som satt in sina penningar, blifver lidande. Jag skall yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson från Malmö, Nilsson i Skärhus, Åkesson, Alsterlund, Larsson i Mörtlösa och Henricson.*

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Herr Lasse Jönsson: Jag vill endast säga ett par ord med anledning af grefve Hamiltons yttrande. Han sade, att denna lag icke komme att lägga något hinder i vägen för Konungens befallningshafvande att fastställa sådana sparbanker, som kallas sockensparbanker. Ja det vore väl, om han hade rätt. Men jag vill erinra om, att komiterade föreslogo en bestämmelse derom i lagen, men högsta domstolen gaf ett afstyrkande utlåtande, och följaktligen kom icke något dylikt stadgande in i lagen. Konungens befallningshafvande, som numera icke velat gifva någon stadfästelse åt dylika banker, kommer ännu mindre att göra det nu, då högsta domstolen sagt, att det icke bör ske. Således är, enligt min åsigt, den saken klar, att dessa sparbanker, som redan finnas, komma att upphöra, och att några nya sådana kunna bildas är ännu omöjligare.

Herr Gumælius: Jag undrar icke öfver, att det ropas på proposition, då diskussionen tagit en sådan omfattning, att den förevarande paragrafen redan borde kunnat blifva slutbehandlad, men jag skall be att med anledning af ett yttrande, som förekommit, få beröra en sida af saken.

Det har sagts, att den första fordran, man kan ställa på en sparbank, är, att den skall hafva ett fastställt reglemente. Nu står det så till, att en del sådana banker, hvarom fråga är, icke hafva det. Det har påpekats, att vissa af dem befinna sig i ett sådant förhållande, att de hafva svårt att få sitt reglemente fastställt, men att de då kunna hänvisas till lagen rörande folkbanker och på det sättet få denna fastställelse.

Hvad då dessa folkbanker beträffar, så har jag någon erfarenhet om dem, då jag skref det första folkbanksreglementet och gick in till Kongl. Maj:t för att få det fastställt. Det underkastades nu en granskning i finansdepartementet och nedskickades sedan till Örebro län, för att hos Konungens befallningshafvande lagenligt behandlas, och der beviljades fastställelse på reglementet. Sedan hafva åtskilliga folkbanker, både i Örebro län och i andra län, fått sådan fastställelse. Men då man skulle upprätta en folkbank i Råneå, befans det, att Konungens befallningshafvande i detta län vägrade att fastställa reglementet för denna bank. Klagomål häröfver inlemnades till Kongl. Maj:t, som emellertid fann länsstyrelsens förfarande riktigt, och sedan den tiden har icke Konungens befallningshafvande i något län fastställt reglemente för någon folkbank. En del folkbanker, som voro under bildande, stryptes på detta sätt i sin begynnelse, och en annan del började utan fastställt reglemente.

När man hänvisar dessa banker, som äro inrättade på ett särskildt vis, till den mindre lagen för att få fastställelse, så är det åtminstone icke af Konungens befallningshafvande, som de kunna beräkna att erhålla densamma. Skulle de behandlas efter den lagen,

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

så hafva de att vända sig dit lagen antyder, eller till Kongl. Maj:t. Men jag föreställer mig, att det icke är meningen, eller att det i utskottets betänkande finnes något, som häntyder på, att Kongl. Maj:t skulle företaga sig att fastställa reglementen för sådana banker som dessa folkbanker eller med dem likartade.

Jag anser därför, att det var en motsägelse af den, som talade för lagutskottets förslag, när han sade, att det var ett af grundvilkoren, att dessa banker skulle erhålla ett fastställt reglemente, hvilket äfven flere andra talare framhållit såsom en nödvändighet. Jag tror deremot, att förslaget innehåller en antydning om, att dessa banker hädanefter icke skulle hafva och icke skulle kunna få en sådan fastställelse.

Jag kan icke neka till, att jag tycker, att denna fråga ligger utgångspunkten så pass nära, att de, som framlägga frågan, borde vara på det klara med den saken. För min del får jag säga, att om man hade fullt klart för sig, att alla Konungens befallningshafvande, eller, der saken till äfventyrs icke intresserade Konungens befallningshafvande personligen, vederbörande landsekreterare eller landskamrerare, som taga hand om frågan i det ena eller andra länet, lemnade personliga garantier för, att de sparbanker, som finnas inom deras län, skulle komma att skötas bättre och — med förståndigare uppställda räkenskaper — mera praktiskt, derest föreliggande förslag antoges, än när dessa banker hafva själfstyrelse, dock under kontroll, så skulle jag vara med om förslaget. Men då jag icke är säker på, att det icke inom ett eller annat län skall komma att blifva ett ännu sämre skick än för närvarande, och jag i likhet med herr Lilienberg tror, att det förefinnes anledning att, innan ny ändring beslutes, tillse, huru den senast genomförda förändringen verkar, och då jag derjemte är mycket rädd för att vidtaga en åtgärd, som kan qväfva den vackra och välsignelserika rörelse, som ligger i inrättandet af sparbanker, och då det goda, som de uträtta, öfverstiger de invändningar, som man kan rigta mot dem, så ber jag att få instämna med utskottets vice ordförande i hans yrkande om afslag.

Herr Erickson i Bjersby: Att anmärkningar skulle framställas mot denna lag i afseende på dess detaljer, förvånar mig icke. Men att så kraftiga ansträngningar skulle göras att nedslå hela förslaget, var verkligen någonting öfverraskande, ty enligt min uppfattning medför lagförslaget, ehuru äfven jag i oväsentligare delar skulle önskat det annorlunda, i sin helhet beaktansvärda fördelar. Det är icke blott nödigt och nyttigt för insättarne, utan äfven fördelaktigt för sparbanksdirektionerna, som ju på visst sätt stå i ansvar för insättarnes medel.

Det tyckes, som om det häftigaste motståndet mot förslaget skulle stödja sig derpå, att Konungens befallningshafvande derigenom skulle få allt för stort inflytande på sparbankernas förvaltning. Som jag uppfattat lagen, tror jag icke, att någon fara i detta hänseende förefinnes. Man har för öfrigt vid sin kritik icke inskränkt sig till de fall, der Konungens befallningshafvande verk-

ligen fått ökad inflytande, utan man har till och med påstått, att Konungens befallningshafvande tillerkänts större befogenhet äfven i fall, der detta ingalunda är händelsen. För att bestyrka detta mitt påstående, ber jag få påpeka ett enda fall. En af de viktigaste paragraferna i förslaget, nemligen § 15, innehåller bestämmelser angående användande af de öfverskott af vinsten, som uppstå, sedan reservfonden erhållit de 10 %, hvarom paragrafen talar. Enligt paragrafens lydelse hafva Konungens befallningshafvande icke, såsom här blifvit påstått, någon bestämmanderätt i detta fall, utan den utöfvas af hufvudmännen efter förslag af direktionen; och det är endast föreskrifvet, att, sedan beslut derom blifvit af hufvudmännen fattadt, beslutet skall underställas Konungens befallningshafvande, som blott och bart har att pröfva, huru vida beslutet öfverensstämmer med hvad lagen föreskrifver och sparbanksreglementet stadgar. Det är hela den magt, som Konungens befallningshafvande i detta fall ega.

Jag skall emellertid för närvarande icke vidare upptaga kammarens tid, utan vänta till dess de paragrafer komma att föredragas, mot hvilkas lydelse jag har anmärkningar att göra. Att jag icke angående dessa paragrafer i utskottets betänkande antecknat mig som reservant, beror derpå, att jag ej var närvarande vid det utskottssammanträde, då betänkandet justerades.

Till den nu föredragna första paragrafen af lagförslaget yrkar jag bifall.

Herr Wester: Med anledning af talarens på kristianstadsbänken yttrande derom, att, om denna lag antoges, skulle detta hafva till följd, att åtskilliga, af socknar bildade sparbanker skulle, i fall för dem söktes fastställelse å ändring i de för dem gällande reglementen, blifva förvägrade en sådan fastställelse, ber jag få erinra, att ingen lag kan hafva retroaktiv verkan och att följaktligen den åt en kommun redan nu inrymda rätt i afseende å sparbank icke kan kränkas. Således kan icke heller komma i fråga, att Konungens befallningshafvande kan vägra fastställelse å reglementen för de sparbanker, som nu äro i verksamhet och hvilka sålunda, enligt min åsigt, fortfarande komma att bestå.

Herr grefve Hamilton: Jag är hufvudsakligen förekommen af den ärade representanten för Halmstad och Engelholm och vill därför blott tillägga, att jag vidhåller mitt påstående, att äfven i afseende på blifvande sparbanker denna lag icke lägger hinder i vägen för Konungens befallninghafvande att fastställa reglemente för en sparbank med garanti, erbjuden af kommun. Förhållandet är, att den komité, som uppgjort förslag till den nu ifrågasatta lagen, hemställt, att första stycket i § 2 skulle erhålla följande lydelse: "Till grundfond för sparbank skall, på sätt och under vilkor i 5 och 18 §§ sägs, tillskjutas ett belopp af minst två tusen kronor; dock att, der kommun eller landsting besluter att inrätta sparbank och ikläder sig ansvarighet för återbetalning af der insatta medel, tillskjutande af grundfond icke erfordras". —

Rör. förslag till lag angående sparbanker m. m.
(Forts.)

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Senare delen af detta stadgande hemstälde högsta domstolen måtte utgå, "då", såsom det heter i högsta domstolens utlåtande, "gällande lagstiftning icke synes föranleda dertill, att, på sätt här är förutsatt, kommun eller landsting eger besluta att inrätta sparbank och åtaga sig ansvarighet för medel, som der blifvit insatta". Och detta blef äfven sedermera af Kongl. Maj:t iakttaget, hvilket, såsom jag förut framhållit, haft till följd, icke att kommunernas garanti förbjödes af denna lag, utan endast att lagen icke inlåter sig på den frågan. Sant är deremot, att högsta domstolen tydligen angifvit sig anse ett sådant garanterande från kommunernas sida icke lagligen kunna ega rum. Men, vare sig vi nu antaga eller icke antaga denna lag, så står det uttalandet kvar i högsta domstolens utlåtande. Icke kan det omintetgöras genom att förkasta lagförslaget och icke blir det på något sätt bindande, därför att lagförslaget upphöjes till lag.

Herr Lilienberg: Jag vill endast säga några ord i anledning af de båda sista talarnes anföranden. Af de ord, som citerades af herr greve Hamilton, framgår uppenbart, att de, som haft till uppgift att tolka denna lag, varit af den uppfattning, att det icke är någon kommunalangelägenhet att stifta sparbanker eller ikläda sig ansvarighet för sådana institutioner. Alltså, när ett reglemente kommer in till Konungens befallningshafvande för fastställelse och enligt detsamma kommunen åtager sig ansvarigheten för sparbankens verksamhet, så måste Konungens befallningshafvande derå vägra fastställelse, hvidan också följden blir, att alla äldre sparbanksreglementen måste omarbetas, så att de komma i öfverensstämmelse med gällande lag.

Herr Bexell: Jag vill blott tillkännagifva, att jag kommer att rösta för afslag å föreliggande förslag af den anledning, att jag anser, att förslaget går ut på att betydligt utvidga embetsmannaväldet. Skulle nemligen en ytterligare kontroll erfordras, så kan man mycket väl öfverlåta åt landstingen att utse en eller flera personer; ty derigenom kunde man för ifrågavarande uppdrag erhålla vida mera praktiska personer, än de som Konungens befallningshafvande komme att utse. Dessa senare kunna nemligen endast bedöma siffror — och en siffergranskning lärer nog hvem som helst kunna utföra — hvaremot de förre derjemte ega praktisk erfarenhet om förhållandena i länen och der kunna bedöma paper och namn.

Jag yrkar afslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på godkännande af den föredragna paragrafen och *dels* på afslag å densamma; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den förra propositionen. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren antager 1 § i föreliggande, af lagutskottet i dess utlåtande n:o 48 tillstyrkta förslag till lag angående sparbanker, röstar

Rör. förslag
till lag an-
gående spar-
banker m. m.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda paragraf af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 124 ja och 80 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts den vidare föredragningen af förevarande lagförslag till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag komme att fortsättas.

§ 6.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. Melin* under fem dagar från och med den 17 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,50 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.